

LAPKRITIS 2020

ASMENŲ SU NEGALIA UŽIMTUMO DARBO RINKOJE SKATINIMAS

GEROSIOS UŽSIENIO ŠALIŲ PRAKTIKOS

LAURYNĄ FILATOVAITĖ
GABRIELĖ TAMINSKAITĖ

1 MLRD.

ASMENŲ SU NEGALIA
SKAIČIUS PASAULYJE

100 MLN.

ASMENŲ SU NEGALIA
SKAIČIUS EUROPOJE

190 MLN.

ASMENŲ SU SUNKIA
NEGALIA SKAIČIUS
PASAULYJE

4 IŠ 5

MAŽIAU PASITURINČIOSE
ŠALYSE GYVENANČIŲ
ASMENŲ SU NEGALIA
NETURI PRIEIGOS PRIE
REIKIAMŲ PASLAUGŲ IR
PRIEMONIŲ

NEGALIA IR PASAULIS

„Daugiau nei milijardas žmonių visame pasaulyje turi tam tikros formos negalią, 190 milijonų iš jų kasdien susiduria su didelėmis kliūtimis. Ateityje negalia taps dar didesne problema, kadangi ją turinčių asmenų daugėja. Negalią turintys žmonės susiduria su daugybe kliūčių, kai nori pasinaudoti paslaugomis, tokiomis kaip sveikatos priežiūra, švietimo, įdarbinimo, naudojimosi transporto priemonėmis arba galimybe gauti informacijos. Šie sunkumai dar labiau išryškėja mažiau pasiturinčiose bendruomenėse.“

ĮVADAS

Pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas yra nekvestionuotinas uždavinys tarptautiniame ir nacionaliniame lygmenyje. Tai implikuoja ir žmogaus socialinių teisių, *inter alia* teisės į darbą, garantavimo būtinybę. Darbas yra viena iš svarbiausių kiekvieno asmens gyvenimo dalių - jis ne tik užtikrina nuolatinės pajamas bei finansinę gerovę, bet yra ir labai svarbi asmens socialinės integracijos priemonė, padedanti užmegzti ryšius su platesne visuomene ir kurti tarpasmeninių santykių tinklą. Nepaisant to, jog teisė į darbą, kuri tuo pačiu reiškia ir valstybės pareigą suteikti asmenims darbą, o nesant tam galimybės – suteikti atitinkamą socialinę pagalbą, užtikrinančią asmenims ir jų šeimoms orias gyvenimo sąlygas, savyje talpinanti, *inter alia* teisė į teisingą apmokėjimą, nediskriminavimo principą, teisė į sveikas ir saugias darbo sąlygas, *etc.*, yra plačiai aptarinėjama ir visuotinai pripažįstama, tačiau dėl jos tinkamo įgyvendinimo lyg šiol kyla problemų. Atsižvelgiant į tai, suprantama, jog asmenims, kurie dėl savo individualios situacijos, fizinių ir (ar) psichinių ypatybių ir kitų objektyvių priežasčių turi ribotą darbingumą tam tikroje srityje, jiems įgyvendinti teisę į darbą tampa dar sudėtingiau.

Asmenys su negalia yra viena pažeidžiamiausių visuomenės grupių įvairiais aspektais, tame tarpe galimybių įsidarbinti ir lygiomis galimybėmis su kitais asmenimis dalyvauti darbo rinkoje bei, juolab, joje konkuruoti, atžvilgiu. 2010 – 2020 Europos strategijoje dėl negalios konstatuota, jog Europos Sąjungoje (toliau – ES) vienam asmeniui iš šešių yra nustatyta negalia, o darbą turi tik apie 50 proc. asmenų su negalia. Strategija „Europa 2020“, vadinamoji ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė, įtvirtina tikslą, kad 2020 m. 75 proc. 20-64 m. amžiaus asmenys, tarp jų ir asmenys su negalia, turėtų turėti darbą. ES valstybės na-

-rės, siekdamos bendro tikslo ir vadovaudamosi Sąjungos lygiu nustatytais gairėmis, nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtina svarbias asmenų su negalia užimtumo skatinimo nuostatas, taip pat draudimą darbo santykiuose diskriminuoti asmenis su negalia. Europos ekspertų asmenų su negalia klausimais akademinio tinklo (toliau – ANED) 2018 m. paskeltoje lyginamojoje asmenų su negalia statistinių duomenų ataskaitoje nurodyta, kad Europoje 2016 m. darbo vietą turėjo apie 48.1 proc. asmenų su negalia, kai tuo tarpu negalios neturinčių asmenų grupėje užimtumas siekė 73.9 proc. Pastebėta, jog visose ES valstybėse narėse negalią turinčių moterų užimtumo lygis žymiai mažesnis negu moterų, neturinčių negalios. Konstatuota, jog yra daugiau įsidarbinusių asmenų su negalia, turinčių aukštesnį išsilavinimą. Minėtoje ANED (2018) ataskaitoje taip pat teigiama, jog asmenų nuo 16 m. amžiaus grupėje asmenų su negalia dalis 2016 m. ES buvo 24.1 proc. Atskirtų ES valstybių narių gyventojų, turinčių negalią, užimtumo ir nedarbo lygio rodikliai kai kuriais atvejais gana ženkliai skiriasi. Pavyzdžiui, tuo pačiu - 2016 m. - lyginamuoju laikotarpiu asmenų su negalia užimtumas, palyginti su visa 16-64 m. amžiaus grupe, Estijoje siekė 55.8 proc., Jungtinėje Karalystėje - 47.1 proc., Prancūzijoje - 54.9 proc., Suomijoje – 50.9 proc., o Lietuvoje – tik 28 proc.

LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM) duomenimis (2020), Lietuvoje 2019 m. gyveno 236 000 negalią turinčių asmenų (8 proc. visų šalies gyventojų). Didžioji dalis jų yra darbingo amžiaus ir sudaro 67 proc. visų asmenų, turinčių negalią. Darbingo amžiaus asmenų, turinčių negalią, 2019 m. gyveno 157 957 (0–25 proc. – 21 603, 30–40 proc. – 75 769, 45–55 proc. – 21 603). Negalia dažniausiai pripažįstama asmenims, sergantiems vidaus ligomis ir turintiems kitų sveikatos sutrikimų (53 proc.). Tuo tarpu regėjimo negalią turintys asmenys sudaro 4 proc., klausos – 3 proc. visų asmenų su negalia. Kaip jau buvo minėta anksčiau, Lietuvoje asmenų su negalia dalyvavimas darbo rinkoje ir užimtumas yra žemas. Užimtumo tarnybos (UT) duomenimis (2020), 2019 m. iš 157 957 darbingo amžiaus asmenų su negalia, tik 46 798 dirbo, o 5 225 (I pasm.) buvo įregistruoti kaip ieškantys darbo, todėl užimtumo lygis sudarė tik 29.6 proc. Šie rodikliai yra daug mažesni nei visų darbingo amžiaus gyventojų, kur 2019 m. darbo jėgos dalyvavimo procentas buvo 62 proc., o užimtumo lygis – 72 proc. Paminėtina, kad 2017 m. duomenimis dažniausiai dirbo asmenys, kuriems nustatytas 45-55 proc. netekto darbingumo (48.17 proc.) ir 60-70 proc. netekto darbingumo (30.96 proc.) lygis. Tuo tarpu dirbančių asmenų su sunkia negalia (75-100 proc. netekto darbingumo) yra žymiai mažiau (8.3 proc.). Taip pat pastebima, kad dirbančiųjų asmenų su negalia dalis miestuose yra didesnė nei rajonuose (SADM, 2020).

ES valstybės narės, pavyzdžiui Suomija, Estija, Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Italija, siekdamos paskatinti asmenų su negalia dalyvavimą darbo rinkoje, nacionaliniuose teisės aktuose yra įtvirtinusios nediskriminavimo dėl negalios darbo santykiuose principą. Be to, darbdaviai yra įpareigoti pritaikyti darbo vietas, atsižvelgiant į asmenų su negalia poreikius, o valstybės - suteikti kokybiškas socialines paslaugas ir priemones, kurios susijusios tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai su asmenų skatinimu į(si)traukti į darbo rinką ir gebėti patiems pasirūpinti savo asmenine bei šeimos gerove. Siekiant maksimalaus minėtų paslaugų prieinamumo ir efektyvaus panaudojimo, be visa ko yra kuriamos informacinės sistemos tikslinėms grupėms - asmenims su negalia, jų šeimoms ir artimiesiems, nevyriausybinėms organizacijoms, viešajam sektoriui ir darbdaviams, siekiantiems įdarbinti asmenis, turinčius negalią.

Šioje analizėje apžvelgiamos gerosios užsienio šalių (Suomijos, Estijos, Jungtinės Karalystės, Prancūzijos ir Italijos) praktikos bei sprendimai skaitmeninių platformų atžvilgiu, siekiant didinti asmenų su negalia užimtumą, per reikalingos informacijos, paliečiančios pagrindines žmogaus gyvenimo sritis, kurių išpildymas lemia pilnavertę ir orumą garantuojančią kiekvieno asmens būtį, suteikimą. Skaitmeninių platformų ypatybės atskleidžiamos analizuojant jas tokiais atitinkamais aspektais, kaip: prieinamumas ir interaktyvumas, pritaikomumas tiksliniams subjektams, struktūra ir jos aiškumas, pateikiamos informacijos aktualumas ir naujumas, papildomos informacijos pasiekiamumas užklausų būdu, universalus dizaino principo įgyvendinimas. Įvertinus kiekvieną skaitmeninę platformą šiais aspektais, siekiama identifikuoti perimtinąs ypatybes, kuriant naujus įrankius.

SUOMIJA

“

„SISU (daiktavardis) [see - suu] - suomių kalbos žodis reiškiantis pasiryžimą, ištvėrmę, drąsą ir gebėjimą veikti, nepaisant tam tikrų ribotumų ir kliūčių.“

Suomija - valstybė Šiaurės Europoje, Fenoskandijos regione. Suomija yra viena iš rečiausiai apgyvendintų šalių Europoje (15.47 žm./km²; bendras gyventojų skaičius - 5 541 274). Didžioji dalis gyventojų susitelkę šalies pietuose. Suomija yra Europos Sąjungos, Jungtinių Tautų Organizacijos, Šiaurės Tarybos, Tarptautinės ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos narė. Suomija yra viena iš labiausiai išsivysčiusių ekonomiką turinčių šalių. Pagal pasaulio konkurencingumo indeksą, 2019 m. Suomija užėmė 11-ą vietą iš 137 šalių (LPK, 2019). Suomijos BVP vienam gyventojui yra vienas didžiausių Europoje (35 tūkst. Eur) (Civitta, 2017). Pagal Verslo sąlygų

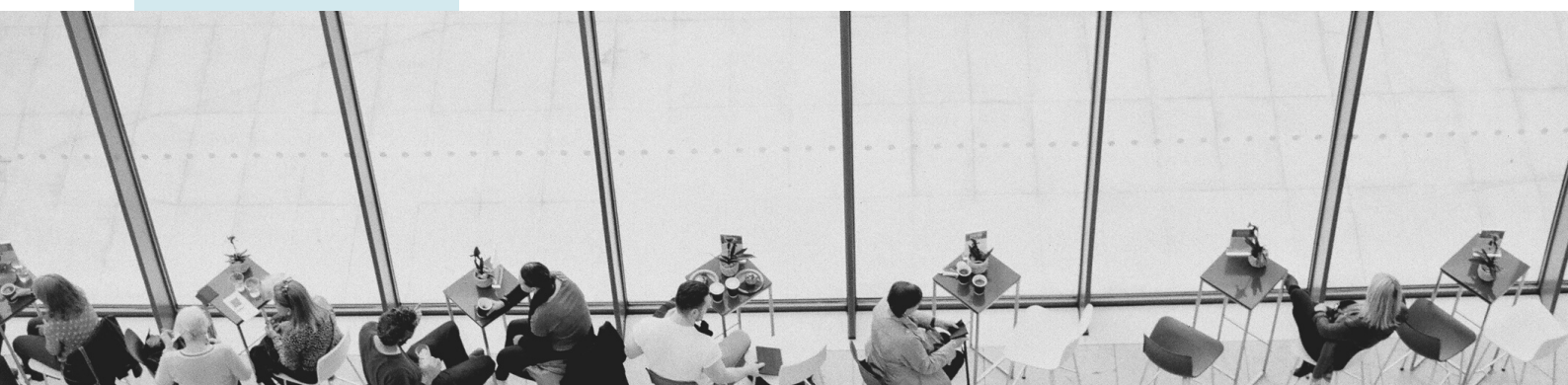
palankumo indeksą 2017 m. Suomija užėmė 13-ą vietą iš 190 šalių. Suomijoje 2016 m. nedarbo lygis sumažėjo iki 8.8 proc. (Civitta, 2017), o 2019 m. duomenimis siekė 6.8 proc. (OECD, 2019). 2019 m. registruotų nedirbančių asmenų Suomijoje skaičius buvo lygus 164 tūkst. (OECD, 2019).

Suomijos Socialinės apsaugos ir sveikatos ministerijos (SASM) duomenimis (2019), 138 tūkst. Suomijos gyventojų buvo pripažinti turintys negalią ir gavo riboto darbingumo išmokas. Vis dėlto, Suomijos Vyriausybės teigimu, 2019 m. 1.9 mln. visų Suomijos gyventojų patyrė sveikatos sutrikdymų ir (ar) sirgo lėtinėmis ligomis, ir 600 tūkst.

iš jų minėta sveikatos būklė riboja darbingumą. (SASM, 2019). Suomijos Vyriausybės teigimu, kasmet apie 300 tūkst. asmenų, turinčių ribotą darbingumą, dirbo ir buvo įtraukti į darbo rinką (SASM, 2019). Suomijos Užimtumo ir ekonomikos plėtros biuro duomenimis, 2018 m. pab. 28 841 asmenys su negalia ieškojo darbo ir tai sudarė 4 784 (14.2 proc.) asmenimis mažiau ieškančių darbo asmenų su negalia nei praėjusiais metais (SASM, 2019).

Suomijoje asmenims su negalia socialinė parama ir aktyvios darbo rinkos priemonės yra teikiamos „vieno langelio“ principu. Savivaldybės, Užimtumo ir ekonomikos plėtros biurą (toliau – „T ir E“ biuras), Socialinio draudimo instituciją – judumo išmokų fondą (toliau – KELA) bei nevyriausybinės organizacijas (toliau – NVO) jungia bendras tinklas, teikiantis tarpsektorines bendras paslaugas (Civitta, 2017). Savivaldybės teikia socialinės rūpybos ir sveikatos apsaugos paslaugas, „T ir E“ biuras - darbo rinkos priemonės, vykdo suaugusiųjų švietimą ir mokymus, KELA – yra atsakinga už profesinę reabilitaciją ir pajamų skirstymą (Civitta, 2017). Dėl įgyvendinto paslaugų integravimo, šios institucijos bendrai vertina nedirbančių asmenų (tame tarpe ir asmenų su negalia), užsiregistravusių „T ir E“, poreikius ir sudaro jiems individualizuotą įsidarbinimo planą. Toks integruotas paslaugų teikimas leidžia koordinuoti skirtingų institucijų veiksmus, suteikiant asmenims su negalia kompleksiškas paslaugas.

AKTYVIOS DARBO RINKOS PRIEMONĖS IR PAGALBA ASMENIMS SU NEGALIA

Suomijoje taikomos aktyvios darbo rinkos priemonės (ADRP) apima toliau išvardintas priemonių grupes:

Mokymai;
Paskatos įdarbinti;
Remiamasis įdarbinimas ir profesinės reabilitacijos paslaugos;
Darbo rotacija ir darbo pasidalijimas;
Tiesioginis darbo vietų kūrimas;
Parama startuoliams.

MOKYMAI

MOKYMO PRIEMONĖS SUOMIJOJE

Darbo rinkos mokymai. Darbo rinkos mokymai yra skirti siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją, aukštesnę ar specializuotą profesinę kvalifikaciją arba įgyti išsilavinimą pagal profesinės kvalifikacijos modulį.

Savarankiškas mokymasis. Savarankiškas mokymasis yra ADRP, pagal kurią dalyvis mokosi savarankiškai ir tuo metu gauna nedarbo draudimo išmoką. Ši priemonė skirta padėti asmeniui pagerinti savo profesinius įgūdžius ir padidinti galimybes rasti darbą ar išlikti esamoje darbo vietoje.

Darbo praktika. Darbo praktika siūlo darbo ieškančiam asmeniui galimybę išmėginti jam siūlomą darbą. Darbo praktikos tikslas yra padėti praktikos dalyviui pasirinkti profesiją ar pasirinkti iš esamų karjeros galimybių, arba padėti jam sugrįžti į darbo rinką.

Neturinčių darbo asmenų persikvalifikavimas. Neturinčių darbo asmenų persikvalifikavimas suteikia galimybę mokytis, siekiant įgyti profesinę kvalifikaciją ir papildomas kompetencijas, pavyzdžiui, mokantis pagal kvalifikacijos studijų modulius.

PASKATOS ĮDARBINTI

SUOMIJOJE TAIKOMOS PASKATOS ĮDARBINTI

Subsidijų mokėjimas darbdaviams. Darbo užmokesčio subsidija yra finansinė parama, kuria darbdavys gali dalinai padengti įdarbinto asmens darbo užmokesčio išlaidas. Darbo užmokesčio subsidija suteikiama, jei „T ir E“ biuras nustato, kad asmens, kuris įdarbinamas užmokesčio subsidijos pagrindu, produktyvumas atliekant jam skirtą užduotį būtų mažesnis dėl profesinių įgūdžių stokos.

Subsidijų mokėjimas socialinėms įmonėms. Socialinės įmonės yra tarpinės darbo rinkos priemonės, padedančios asmenims, kuriems itin sunku įsidarbinti ir rasti darbą atviroje rinkoje. Socialinės įmonės veikia komerciniais pagrindais (ne mažiau kaip 50 proc. tokių įmonių pajamų privalo būti gaunama iš verslo).

REMIAMASIS ĮDARBINIMAS IR PROFESINĖ REABILITACIJA

SUOMIJOJE REMIAMOS ĮDARBINIMO IR REABILITACIJOS PRIEMONIŲ GRUPĖS

Savivaldybių vykdoma veikla, siekiant padėti įsidarbinti. Įsidarbinti padedančios paslaugos palengvina darbo neturinčių ir iš dalies dirbančiųjų integraciją į visuomenę ir darbo rinką. Šios paslaugos apima plataus masto tinklo kūrimą, orientavimą, vertinimą ir asmens užimtumo užtikrinimą reabilitacijos laikotarpiu. Socialinės institucijos vykdomos veiklos reabilitacijos laikotarpiu / darbuotojų pensijų schema / draudimas nuo nelaimingų atsitikimų ir eismo įvykių. Šios paslaugos yra teikiamos nedirbantiems asmenims, turintiems negalią.

Profesinė reabilitacija. Profesinė reabilitacija apsaugo negalią turinčius žmones ir padeda jiems tęsti darbinę veiklą arba grįžti į darbą, nepaisant ligos ar traumos. Jos tikslas yra padėti asmeniui susirasti darbą arba įgyti profesiją, kuri labiau atitiktų asmens fizines galimybes ir pagal kurią asmuo galės dirbti ateityje. Reabilitacijos veiklą vykdo savivaldybės.

DARBO ROTACIJA, DARBO PASIDALINIMAS IR TIESIOGINIS DARBO VIETOS KŪRIMAS

Darbo rotacijos ir darbo pasidalijimo priemonės yra sukurtos remiantis idėja, kad dirbantį asmenį jo tikslinių atostogų metu ar sumažėjus jo darbo valandų skaičiui gali pakeisti darbo ieškantis asmuo. Suomijoje ši schema yra įgyvendinama per darbuotojo pakeitimo kūrybinių atostogų metu schemą.

Tiesioginės darbo vietos kuriamos siekiant integruoti darbo rinkos dalyvius į pastovias darbo vietas, suteikiant jiems darbo esant labai aukštam nedarbo lygiui (konkrečiu laikotarpiu, tam tikruose regionuose ar įdarbinant tam tikrų profesijų žmones) ir skatinant dalyvių socialinę įtrauktį. Suomijoje tokia tiesioginio darbo vietų kūrimo schema apima 3 pagrindines priemones: i) laikinas vyriausybės institucijų suteikiamas darbas, ii) savanoriška veikla, iii) reabilitacinio darbo patirtis.

PARAMA STARTUOLIAMS

Startuoliams suteikiamų dotacijų tikslas yra paskatinti naujų verslo įmonių steigimą ir šalies gyventojų užimtumą. Suomijoje dotacijos teikiamos: i) darbo neturintiems asmenims, skirtos verslui pradėti, ii) dirbantiems asmenims, skirtos verslui pradėti. Asmuo, besikreipiantis dėl dotacijos, turi būti darbo neturintis ir jo ieškantis asmuo, kuris privalo turėti atitinkamą verslo kūrimo patirtį ar ekonomikos pagrindus ir turėti parengtą verslo planą.

FINANSINĖ PARAMA

Kartu su aktyvios darbo rinkos priemonėmis, Suomijoje asmenys su negalia gali gauti ir piniginę socialinę paramą bei socialinio draudimo išmokas darbo neturintiems.

PINIGINĖ SOCIALINĖ PARAMA

Piniginė socialinė parama yra sudaryta iš 4 priemonių:

Bazinės socialinės paramos. Asmenys ir šeimos gali kreiptis dėl socialinės paramos, jeigu jų pajamų ir turto nepakanka šiems būtinoms išlaidoms. Bazinė socialinė parama skirta šiems poreikiams patenkinti: maistui, drabužiams, smulkioms medicininėms išlaidoms (pvz., nereceptiniams vaistams), asmens higienos priemonėms, viešojo transporto išlaidoms, laikraščių prenumeratai, telefono ir interneto ryšiui, pomėgiams ir poilsiui, kitoms panašioms kasdienio gyvenimo išlaidoms.

Būsto pašalpos/socialinės išmokos. Mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams yra sudaromos sąlygos gauti bendrąją būsto pašalpą, siekiant padėti padengti savo būsto išlaidas. Būsto pašalpa skiriama visam namų ūkiui.

Pašalpos šeimoms, auginančioms vaikus. Pašalpos šeimoms su vaikais: i) vaiko pinigai – kas mėnesį mokama pašalpa, nuo mėnesio pradžios po vaiko gimimo iki pabaigos to kalendorinio mėnesio, kurį vaikui sukanka 17 m., ii) vaikų priežiūros namuose pašalpa – skiriama tuo atveju, kai vaikas iki 3-ų metų amžiaus yra prižiūrimas namuose, iii) privati dienos priežiūros pašalpa – skiriama, jei vaiką prižiūri šeimos samdoma auklė ar privatus globėjas, prižiūrintis vaiką dienos metu, iv) motinystės išmoka – dėl motinystės išmokos galima kreiptis nuo 154-osios nėštumo dienos.

Finansinės paramos studentams.

SOCIALINIO DRAUDIMO IŠMOKOS

SUOMIJOJE TEIKIAMOS SOCIALINIO DRAUDIMO IŠMOKOS

Nedarbo draudimo išmoka. Nedarbo draudimo išmoka yra sumos, kurias darbo neturinčiam asmeniui moka KELA.

Dalinė nedarbo draudimo išmoka. Dalinė nedarbo draudimo išmoka yra išmoka, mokama tėvams, turintiems vaikų, mokykloje lankančių pirmą ar antrą klasę. Maksimalus darbo valandų vidurkis iš viso turi būti 30 valandų per savaitę arba mažesnis, kadangi tėvai privalo prižiūrėti vaikus.

Socialinės apsaugos išmoka (kompensacija bankroto atveju). Socialinės apsaugos išmoka gali būti mokama tuo atveju, kai asmens darbdavys bankrutavo ar tapo nemokus dėl kitų priežasčių. Teisė gauti tokią pašalpą yra nustatyta įstatymais. Darbdavio bankroto atveju darbuotojui išmokama darbo užmokestį atitinkanti socialinės apsaugos išmoka. Tokia išmoka reikalinga tada, kai darbdaviui patyrus bankrotą, darbuotojas neišgali susimokėti skolų.

SOCIALINĖS PASLAUGOS

SUOMIJOJE TEIKIAMŲ SOCIALINIŲ PASLAUGŲ PAVYZDŽIAI

Transporto paslaugos – savivaldybės teikia nemokamas transporto paslaugas, skirtas vykti į darbą, studijas, tvarkant reikalus, vykti į socialinius ir laisvalaikio renginius.

Neformaliosios priežiūros parama – ją sudaro socialinės rūpybos ir sveikatos apsaugos paslaugos, teikiamos asmeniui, kuriam paskirta priežiūra ir pašalpa bei apmokamos atostogos tokią priežiūrą teikiančiam asmeniui.

Pagalbinių įrenginių teikimas asmenims su negalia.

Pastogės suteikimas – tai laikinos nakvynės vietos suteikimas suaugusiajam asmeniui, kuris neturi kur pernaktoti. Asmeniui suteikiama lova, prausykla, užtikrinama saugi aplinka.

INFORMACIJOS PRIEINAMUMAS IR BENDRADARBIAVIMAS: INTERAKTYVIOS PLATFORMOS

Minėtos kelių sektorių bendrai teikiamos paslaugos reiškia, kad veikia bendradarbiavimo modelis, kur „T ir E“ biuras, savivaldybė ir KELA visos kartu įvertina darbo ieškančių (tame tarpe ir asmenų su negalia) poreikius, siekiant suplanuoti atitinkamus paslaugų paketus, o kartu ir jų įdarbinimo proceso pažangą bei tolesnius šio proceso veiksmus. Be to, Suomijoje daug dėmesio skiriama aktyvios darbo rinkos priemonių ir socialinės paramos pasiekiamumui. Socialines paslaugas ir aktyvios darbo rinkos priemones galima pasiekti ne tik KELA, „T ir E“ biuruose ar savivaldybėse, bet šiam procesui naudojamos ir interaktyvios platformos.

Pastebėjus, jog informacija apie pagrindines valstybės garantuojamas socialines paslaugas ir priemones yra pateikiama įvairiuose skirtinguose šaltiniuose ir ribotai prieinama asmenims su negalia, Suomijos Reabilitacijos Fondo sukurta ir Socialinės apsaugos ir sveikatos ministerijos finansuojama [Tietyoelamaan.fi](https://www.tietyoelamaan.fi) informacinė sistema. Sistema yra 2015 - 2018 m. vykdyto projekto „Riboto darbingumo žmonių karjeros galimybės“ Suomijoje dalis, siekianti pakeisti darbdavių požiūrį į asmenų su negalia įdarbinimą, organizuoti renginius, visuomenės informavimo priemones, aktyviau ir sklandžiau bendradarbiauti su NVO.

Sistemoje yra pateikiama nuolat atnaujinama informacija apie valstybės garantuojamas socialines paslaugas ir priemones riboto darbingumo asmenims, naujausius mokslinius tyrimus, viešojo sektoriaus vykdomus projektus bei asmenų su negalia informavimui skirtus renginius. Kiekvienas asmuo su negalia gali pasirinkti dominančią sritį, kuri atitinka skirtingą asmenų su negalia gyvenimo tarpsnį (ieškant darbo, įsidarbinus, dirbant ir kt.). Informacija pasiekama tiek naršant svetainėje tiek persisiunčiant informacijos paketus į savo mobiliuosius įrenginius, tokiu būdu juos galint skaityti ir neturint interneto ryšio. Informacija pritaikyta regos ir klausos negalią turintiems asmenims. Intelektu negalią turintiems asmenims informacijos prieinamumas ribotas (dominuoja tekstinė, o ne vizualinė informacija). Nors didžioji pateikiamos informacijos dalis yra orientuota į valstybės teikiamas į(si)darbinimo paslaugas, rekomenduojamus būdus, kaip kuo greičiau susirasti norimą darbą, teisę į mokymus ir kt., asmenys su negalia gali lengvai rasti informacijos ir apie sveikatinimui skirtas paslaugas (pvz. reabilitaciją, techninę pagalbą), piniginę paramą (pvz., riboto darbingumo pašalpą, kompensaciją transporto išlaidoms padengti) ir kt. Nors svetainėje yra pateikiama bendra informacija, t.y., ji nėra pritaikoma pagal asmens turimą išsilavinimą, vie-

Įkūrimo metai: 2019

Administratorius: Suomijos Reabilitacijos Fondas

Finansuotojas: Suomijos Socialinės apsaugos ir sveikatos ministerija

Pasiekiamumas: 57 tūkst. aktyvių vartotojų, 258 tūkst. apsilankymų svetainėje (per 2 metus). Skaičiuojama, jog kiekvieną mėnesį platforma yra aplankoma 11 tūkst. kartų.

Sistemos vartotojai:

Asmenys su negalia

Darbdaviai

Socialines paslaugas teikiantys specialistai

Draudimo kompanijų atstovai

Viešojo sektoriaus darbuotojai

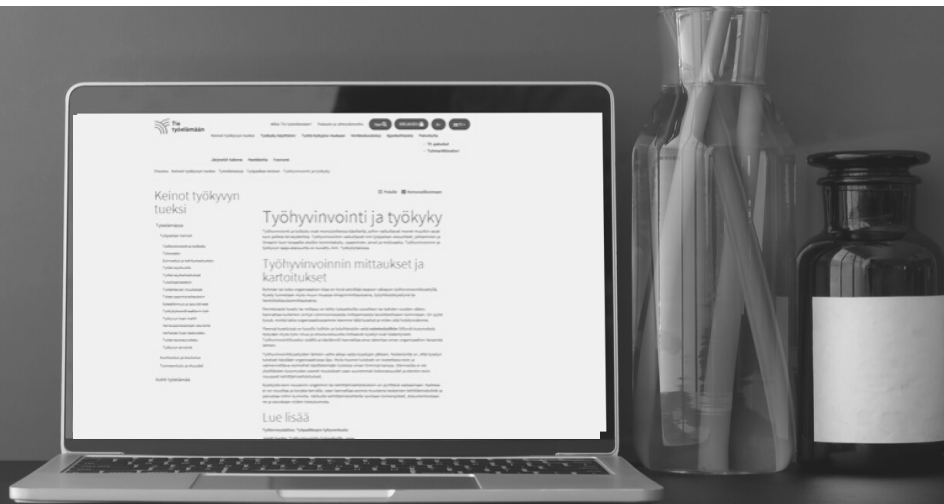

-tovę, kurioje jis/ji gyvena, ir kt), detaliai yra nurodoma, kur asmuo turėtų kreiptis bei kokius dokumentus užpildyti, norint gauti minėtas paslaugas ir (ar) priemones. Taip pat pateikiamas paslaugas asmenims su negalia teikiančių organizacijų (tiek viešojo sektoriaus tiek NVO) sąrašas bei jų kontaktinė informacija. Svarbu pažymėti, jog platforma skatina rasti geriausią, visus asmens su negalia poreikius atitinkančią darbo vietą ir kviečia sužinoti apie įvairiuose sektoriuose dirbančius asmenis su negalia (pvz., paslaugų sektorius, pramonės sektorius). Šiam tikslui įgyvendinti platforma pasitelkia interviu bei tinklalaides, kuriose dalyvauja sėkmingai įsidarbinę asmenys su negalia, darbdaviai, įdarbinę asmenis su negalia, ir socialines paslaugas teikiantys specialistai.

Minėtoje sistemoje taip pat yra teikiama visa naudinga informacija darbdaviams, siekiantiems įdarbinti asmenis su negalia, atsakoma į klausimus, ką daryti, jeigu įmonės darbuotojas tapo iš dalies darbingas po įdarbinimo, kur kreiptis, jeigu jis/ji turi papildomų klausimų, pritaikant darbo vietą asmenims su negalia ir kt. Trečioji platformos skiltis yra skirta specialistams (pvz., socialiniams darbuotojams, atvejo vadybininkams, asmeniniams asistentams ir kt.), dirbantiems ir teikiantiems pagalbą asmenims su negalia. Čia jie turi galimybę ne tik gauti visą reikiamą informaciją, dirbant su asmenimis su negalia, bet ir prisijungti prie informacinėje sistemoje veikiančio forumo ir jame dalintis sėkmės istorijomis, naudingais patarimais bei darbo skelbimais. Galiausiai, Tietyoelamaan.fi informacinė sistema teikia nemokamus, nuotoliniu būdu organizuojamus mokymus specialistams, norintiems pagilinti žinias asmenų su negalia įdarbinimo srityje. Tokiu būdu specialistai yra įgalinami ne tik teikti kokybiškas paslaugas asmenims su negalia, bet ir informuoti darbdavius apie asmenų su negalia įdarbinimo galimybes, priemones, leidžiančias išsiaiškinti kandidato tinkamumą darbui ir galimas užduotis.

Panašiu kaip Tietyoelamaan.fi principu Suomijoje šiuo metu vystoma platforma jaunimui iki 30 m. amžiaus (tame tarpe ir jauno amžiaus asmenims su negalia), pavadinimu Ohjaamot.fi (ohjaamot.fi). Joje planuojama talpinti informaciją apie darbą, mokymus, kasdieninį gyvenimą ir įtrauktį. Interaktyvi platforma leis registruotiems vartotojams pasiekti dalį paslaugų, pasiekiamų fiziniuose pagalbos punktuose – jaunimo reikalų centruose - Suomijoje (originalus pavadinimas - Ohjaamoja).

INTERAKTYVIOS PLATFORMOS TIETYOELAMAAN.FI STRUKTŪRA

INFORMACIJA TEIKIAMA 3 ASMENŲ GRUPĖMS

Specialistams

Informacija ir pagalba
Sėkmės istorijos
Interviu
Tinklaidės
Forumas specialistams
Projektai
Naujienos
Renginiai
Nuorodos į kitas aktualias svetaines

Darbdaviams

Dažniausiai užduodami klausimai (DUK)
Teisinė informacija ir pagalba
Sėkmės istorijos
Pagalba, kurią turi teikti darbdavys asmenims su negalia
Užduotys
Interviu
Tinklaidės
Nuorodos į kitas aktualias svetaines

Asmenims su negalia

Siekiant įsidarbinti

Reabilitacija, mokymasis, darbo paieška

- Rūpinimasis savo sveikata ir įgūdžiais
- Medicininė reabilitacija
- Socialinė reabilitacija
- Gebėjimo dirbti nustatymas
- Profesinė reabilitacija
- Reabilitacijos planas
- Profesinės reabilitacijos kursai
- Darbo išbandymas
- Pasiruošimas dirbti
- Edukacija
- Mokslinio laipsnio gavimas
- Mokymasis darbo vietoje
- Kursai
- Nuosavo verslo kūrimas

Pajamos ir valstybės garantuojama pagalba

- Išmokos
- Asmeninio asistento pagalba darbe
- Socialinės garantijos
- Mokymasis ir socialinės garantijos
- Darbo užmokesčio subsidijos
- Pagalba kuriant nuosavą verslą

Dirbant

Darbo vietoje

- Gebėjimas dirbti ir gerovė darbe
- Darbo sauga ir sveikata
- Santykiai su darbdaviais ir vadovais
- Ergoterapija ir ergoterapijos paslaugos
- Darbo sąlygos
- Darbo užduotys
- Pagalba mokymosi sunkumų turintiems
- Prieinamumas ir pagalba
- Specialistų pagalba
- Gebėjimų dirbti modelis
- Ankstyvoji pagalba
- Konsultacijos
- Gebėjimo dirbti nustatymas

Reabilitacija, mokymasis, darbo paieška
Pajamos ir valstybės garantuojama pagalba

Töitä pohjoisen keitaassa

Räätälöityä rekrytointia

Keittiöalan tehtäviä tarjolla

Duunia autotehtaalla

Monenlaista osaamista tarjolla

Mahdollisuus tehdä töitä

Töitä kaupan alalla

Arvokas työpanos

Suomijos Socialinės apsaugos ir sveikatos ministerijos ataskaitoje (2019) apie projekto „Riboto darbingumo žmonių karjeros galimybės“ rezultatus teigiama, kad projektas padėjo ženkliai padidinti asmenų, turinčių ribotą darbingumą, užimtumo lygį.

ESTIJA

“

„Skaitmeniniai sprendimai gali paskatinti mūsų visuomenes būti labiau prieinamomis, įtraukiančiomis ir veikiančiomis lygybės principu.“

Estijos prezidentė Kersti Kaljulaid, 2020

Estija - valstybė šiaurės Europoje, viena iš Baltijos šalių. Estija yra Europos Sąjungos, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos, Jungtinių Tautų organizacijos, Tarptautinės ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos narė ir, Tarptautinio valiutos fondo duomenimis, yra pažangios ekonomikos šalis (Civitta, 2017). Pagal pasaulinį konkurencingumo indeksą, 2019 m. Estija užėmė 31-ą vietą (LPK, 2019). Estijos vyriausybė siekia vykdyti laisvosios rinkos, reguliavimo mažinimo ir patikimą fiskalinę būklę skatinančią politiką, lemiančią palankias sąlygas verslui. Pagal verslo sąlygų palankumo indeksą, 2017 m. Estija užėmė 12-ą vietą iš 190 šalių (Civitta, 2017).

ANED (2018) paskelbtoje ataskaitoje, Estijoje asmenų nuo 16 m. amžiaus grupėje asmenų su negalia dalis 2016 m. sudarė 32.3 proc. Šioje amžiaus grupėje asmenų, turinčių vidutinio sunkumo negalią, buvo 23.5 proc., o sunkią negalią – 8.9 proc. Bendroje 16-64 m. amžiaus asmenų grupėje asmenų su negalia dalis siekė 22.7 proc., o vyresnių nei 65 m. amžiaus grupėje asmenų su negalia buvo 64.8 proc. Asmenų su negalia užimtumas, palyginti su visa 16-64 m. amžiaus grupe, Estijoje siekė 55.8 proc. Sunkią negalią turinčių asmenų užimtumas, palyginti su bendra 20-64 m. amžiaus grupe, sudarė 38.8 proc., o turinčių vidutinio sunkumo negalią – 61.5 proc.

Asmenų su negalia nedarbo lygis visoje 20-64 m. amžiaus asmenų grupėje sudarė 10.3 proc. Sunkią negalią turinčių asmenų nedarbo lygis (20-64 m. amžiaus grupėje) buvo 8 proc., o vidutinio sunkumo negalią – 10.7 proc.

Nediskriminavimo darbo santykiuose principas dėl negalios ir kitais pagrindais yra įtvirtintas Lygių galimybių įstatyme. Be to, nustatyta, jog tokie darbuotojai su negalia palankūs sprendimai, kaip darbo aplinkos pritaikymas pagal specialiuosius poreikius, nėra vertinami kaip diskriminaciniai kitų atžvilgiu. Darbdaviai įpareigoti imtis priemonių, esant būtinybei, kad asmenys su negalia turėtų prieigą prie darbo vietos ir tinkamas darbui ar profesiniam mokymui sąlygas. Pastarasis įpareigojimas neturi tapti neproporcinga našta darbdaviui, todėl dalis išlaidų darbo vietos pritaikymui pagal asmens su negalia poreikius, yra kompensuojamos valstybės lėšomis.

Estijos Nedarbo draudimo fondas (toliau - EUIF) yra atsakingas už aktyvias darbo rinkos priemones, darbo rinkos paslaugas ir darbo neturinčių asmenų pašalpas (nedarbo draudimo išmoką ir darbo neturinčių asmenų pašalpą). Savivaldybės yra atsakingos už socialines paslaugas (pvz., asmeninio asistento paslaugas) ir savivaldybių teikiamą piniginę socialinę paramą (pvz., pragyvenimo išmokas, išmokas šeimai). Kadangi socialinės paslaugos yra teikiamos atskirų savivaldybių, jų kokybė bei kiekis priklauso nuo kiekvienos savivaldybės ekonominio pajėgumo. Kita vertus, darbo rinkos paslaugos Estijoje yra standartizuotos.

Nuo 2011 m. vienas iš EUIF išsikeltų tikslų yra bendradarbiauti su savivaldybėmis, siekiant padėti ilgą laiką darbo neturintiems asmenims ir asmenims, susidūrusiems su sunkumais, grįžti į darbo rinką. Todėl EUIF kartu su savivaldybės socialiniais darbuotojais: i) atrenka specialių poreikių turinčius asmenis, ii) įvertina sunkumus, su kuriais tie asmenys susiduria ieškodami darbo, iv) planuoja paslaugas ir veiklą, reikalingą tiems asmenims, siekiant įveikti sunkumus, v) sudaro bendradarbiavimo sutartis, apibrėžiančias, kaip tos paslaugos turi būti teikiamos.

Savivaldybių ir EUIF bendradarbiavimas leidžia darbo neturintiems asmenims (tame tarpe ir asmenims su negalia) organizuoti individualius pasirengimo darbui kursus arba darbo klubo paslaugas. Be to, teikiamos įvairios konsultacinės paslaugos. Kitas savivaldybių ir EUIF bendradarbiavimo pavyzdys yra mobiliosios konsultacinės paslaugos. Pagrindinis mobiliųjų konsultacijų tikslas – pateikti informaciją ir nuorodas apie darbo paiešką, išnagrinėti darbo galimybes ir kelti sąmoningumą apie paramą, kurią gali organizuoti ir pasiūlyti EUIF viešojo įdarbinimo tarnybos.

EUIF taip pat teikia dirbantiems asmenims su negalia reikalingą paramą – darbo vietos ir įrangos pritaikymą asmens su negalia reikmėms ir šio pritaikymo išlaidų kompensavimą darbdaviui, jei pastarasis yra sudaręs su negalią turinčiu asmeniu neterminuotą darbo sutartį. Be to, fondas gali maksimaliai 3-ų metų laikotarpiui nemokamai suteikti darbuotojui techninės pagalbos įrangą, būtiną darbo funkcijoms atlikti. Fondas gali, susitarus su darbdaviu, organizuoti padėjėjo darbe paslaugą negalią turinčiam asmeniui ir kompensuoti šios paslaugos išlaidas iki 1-ų metų laikotarpiu. Jei darbuotojui, turinčiam negalią, yra reikalinga pagalba bendravimui su darbdaviu, pvz., gestų kalbos vertėjas, tai fondas gali kompensuoti visas tokios paslaugos darbo pokalbio metu teikimo išlaidas. Jei darbdavys pasiūlo kitas pareigas ir jų vykdymui reikalingą apmokymą darbuotojui, turinčiam negalią, tai fondas kompensuoja darbdaviui 50 proc. apmokymo išlaidų. Fondas taip pat konsultuoja darbdavius visais klausimais, susijusiais su negalią turinčių darbuotojų įdarbinimu ir darbu.

Profesinė rehabilitacija yra specialistų teikiama pagalba, asmeniui su negalia atgaunant ar išlaikant turimą gebėjimą dirbti. Yra padedama pagerinti judėjimą ar kalbą, išmokti naudotis technine įranga, spręsti psichologines problemas. Specialistai taip pat gali patarti darbdaviui, kaip geriau organizuoti darbuotojo su negalia darbą ar pritaikyti darbo vietą.

EUIF gali kompensuoti dalį kelionės į/iš darbo išlaidų, jei darbuotojas su negalia negali naudotis visuomeniniu transportu. Jei asmuo, turintis negalią, dirba pagal darbo sutartį ar valstybės tarnyboje ir jam vykstant į/iš darbo visuomeniniu transportu reikalingas lydintysis asmuo, tai fondas kompensuoja tokio pagalbininko bendros kasdieninės kelionės išlaidas, pateikus pagrindžiančius dokumentus, tačiau ne daugiau kaip 26 eur. per dieną ir neviršijant 6 mėn. laiko limito per 3-ius metus. Valstybė taip pat subsidijuoja dalį atlyginimo, mokamo darbuotojams su negalia.

Estijoje nuo 2017 m. pažeidžiamoms asmenų grupėms numatytos šios socialinės paslaugos:

Namų ūkio paslauga – skirta užtikrinti savarankišką ir saugų suaugusio asmens tvarkymąsi savo namuose išlaikant ir gerinant savo gyvenimo kokybę.

Asmeninio padėjėjo paslauga – skirta didinti suaugusių asmenų, kuriems reikalinga fizinė pagalba dėl negalios, savarankiško tvarkymosi gebėjimus ir dalyvavimą visose gyvenimo srityse.

Saugių namų paslauga – skirta užtikrinti laikiną būstą, saugią aplinką ir pagrindinę pagalbą asmenims.

Suaugusiųjų rūpyba – skirta suaugusiems asmenims, kuriems dėl intelekto ar fizinės negalios reikalinga pagalba vykdant teises ir pareigas pagal asmens paraišką.

Pagalbininko paslauga – skirta padėti savarankiškai tvarkytis situacijose, kai asmeniui reikalinga didelė asmeninė pagalba vykdant savo įsipareigojimus ir teises dėl socialinių, finansinių, psichologinių ar sveikatos problemų.

Socialinio transporto paslauga – tai naudojimasis transporto priemonėmis, atitinkančiomis asmens poreikius nuvykti į darbą ar švietimo įstaigą arba naudojimasis viešosiomis paslaugomis.

Būsto pritaikymo išlaidų kompensavimas.

Skubioji socialinė pagalba.

Socialinio pavojaus mygtuko paslauga.

INFORMACIJOS PRIEINAMUMAS: INFORMACIJOS ŠALTINIAI

Siekiant mažinti nedirbančių ir neaktyvių asmenų su negalia skaičių, 2016 m. Estija pradėjo vykdyti darbingumo reformą, kuri paskatino asmenis su negalia registruotis institucijoje ir įregistruotų asmenų dalis per paskutinius 3-us metus išaugo 10 proc. punktų (iki 15 proc.), o dirbančiųjų dalis padidėjo 9 proc. punktais (iki 39.8 proc.) (Valstybės kontrolė, 2020). Reformos metu sujungtos asmenų su negalia darbingumo vertinimo, išmokų mokėjimo, užimtumo (įdarbinimo) paslaugų teikimo funkcijos ir šios paslaugos yra teikiamos vienoje institucijoje – EUIF. Darbingumo išmokų mokėjimo dydis susietas su atitinkama veikla (pvz., registracija Užimtumo tarnyboje, dalyvavimu užimtumo priemonėse ar įsidarbinimu).

Svarbu pabrėžti, jog nors ir minėtos reformos metu nebuvo orientuojamasi į informacijos asmenims su negalia prieinamumo didinimą bei darbdavių ir specialistų, dirbančių su asmenimis su negalia, informuotumą, Estijoje egzistuoja du pagrindiniai informacijos apie valstybės garantuojamas paslaugas ir priemones šaltiniai - NVO Estijos asmenų su negalia forumo (EPIKoda) ir Estijos Socialinio draudimo fondo internetinės svetainės. NVO EPIKoda, siekdama kurti asmenims su negalia palankią fizinę ir virtualią aplinką, savo internetinę svetainę yra pritaikiusi sėkmingiau. Dėl šios priežasties, ji ir bus nagrinėjama šioje gerųjų užsienio šalių praktikų analizėje.

EPIKoda internetinėje svetainėje informacija yra teikiama 3-ims asmenų grupėms - asmenims su negalia, asmenų su negalia tėvams/globėjams bei specialistams, dirbantiems su asmenimis su negalia (pvz., socialiniams darbuotojams, asmeniniams asistentams, darbdaviams ir kt.). Asmenims su negalia yra teikiama pagrindinė informacija apie jų gyvenimo situaciją (skyrius „Kas yra negalia?“), valstybės garantuojamas paslaugas ir priemones, gebėjimą dirbti ir rasti darbą, sveikatos apsaugą, savo teises, galimybę gyventi sveikesnį gyvenimą. Naudojant patrauklų, modernų dizainą, kiekviename iš šių skyrių - sektorių, asmenims su negalia yra detaliai, tačiau kasdieniam vartotojui suprantama kalba, pateikiama informacija, kur kreiptis, siekiant gauti reikiamą paslaugą, norint pagerinti savo psichikos sveikatą ir pan. (*pastaba*: informacija nėra individualizuojama, t.y., nėra pateikiama pagal asmens turimą išsilavinimą, vietovę, kurioje jis/ji gyvena, ir kt.). Asmenų su negalia tėvai/globėjai minėtoje EPIKoda platformoje gali rasti naudingos informacijos apie valstybės pagalbą, globėjo teises, sveikatos apsaugą, mokymą(si) bei ką daryti, jeigu asmens globojamas vaikas su negalia artėja prie pilnametystės amžiaus (pvz., teisiniai patarimai dėl tolimesnės globos, skatinamas globėjų pasitikėjimas asmenimis su negalia ir jų gebėjimas dirbti ir kt.).

Administratorius: Estijos asmenų su negalia forumas (EPIKoda)

Finansuotojas: Platforma ir EPIKoda veikla finansuojama ES struktūrinių fondų lėšomis

Sistemos vartotojai:

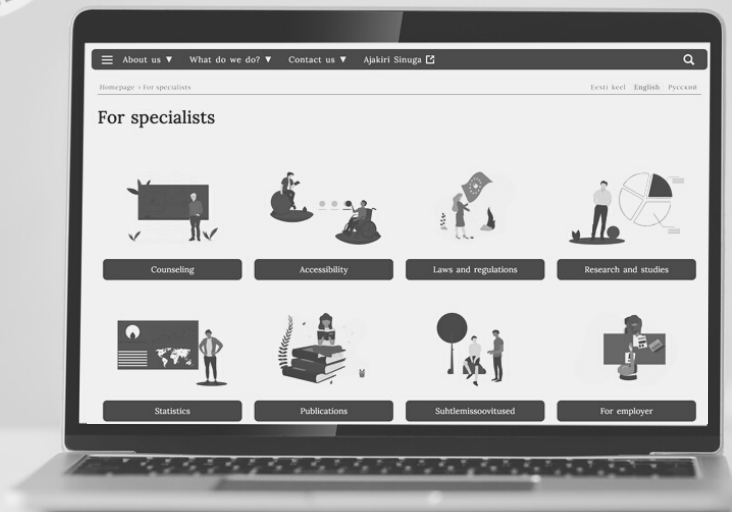
Asmenys su negalia

Asmenų su negalia tėvai/globėjai

Socialines paslaugas teikiantys specialistai

Darbdaviai

Specialistams, dirbantiems su asmenimis su negalia, EPIKoda informacinėje sistemoje pateikiama galimybė susisiekti su organizacijoje veikiančiais nariais ir sudalyvauti mokymuose, norint pagilinti žinias specialiųjų poreikių srityje, pateikiama informacija apie fizinės ir virtualios aplinkos asmenims su negalia prieinamumą, pateikti pagrindiniai asmenų su negalia teisės ir galimybės apibrėžiantys teisės aktai ir strateginiai dokumentai, talpinama informacija apie naujausius mokslinius tyrimus ir jų rezultatus, kurie gali būti naudingi tiek patiems asmenims su negalia tiek su jais dirbantiems specialistams. Svarbu pabrėžti, jog EPIKoda sistemoje yra išskiriamas ir atskiras skyrius darbdaviams, siekiantiems įdarbinti asmenis su negalia ir prisidėti prie efektyvesnės šios pažeidžiamos visuomenės grupės integracijos. Darbdaviai yra skatinami prisijungti prie iniciatyvos „HERE SAAB. Everyone is welcome“, kuri suteikia teisę darbdaviams gauti sertifikatus ir savo interneto svetainę bei veiklos produktus ženklinti nustatytos formos specialiu ženklu. Bendroji visuomenė, matydama šį ženklą yra informuojama, jog minėta kompanija yra socialiai atsakinga, o asmenys su negalia - jog ši įmonės yra atvira visiems asmenims, nepriklausomai nuo jų specialiųjų poreikių. Svarbu pabrėžti, jog EPIKoda taip pat visą naudingą informaciją pateikia ir intelekto negalią turintiems asmenims, leisdama žurnalą „Sinuga“. Minėtame žurnale taip pat kalbama apie visuomenės požiūrio keitimą bei kaip kiekvienas visuomenės narys gali prisidėti prie efektyvesnės asmenų su negalia įtraukties.

EPIKoda sistema yra pritaikyta įvairių negalių turintiems asmenims. Dėl šios priežasties, svetainės turinį galima padidinti iki 300 proc., jį naviguoti ne tik kompiuterio pele, bet ir klaviatūra, pasiekti, naudojant kalbos atpažinimo kompiuterinę įrangą, keisti kontrastą ir kt. Svetainės turinys yra įgarsintas.

INFORMACINĖS SISTEMOS EPIKODA STRUKRŪRA

INFORMACIJA TEIKIAMA 3 PAGRINDINĖMS ASMENŲ GRUPĖMS

Specialistams

Konsultavimas

Prieinamumas

Teisė ir teisinis reguliavimas

Mokslas ir moksliniai tyrimai

Statistika

Publikacijos

Komunikacija su asmenimis su negalia

Negalia
Regos negalia
Klausos negalia
Intelektos negalia
Autizmo spektro sutrikimas

Darbdaviams

Asmenims su negalia

Kas yra negalia?

Kas yra negalia?

Negalios apibrėžimai

Priemonės ir paslaugos

Socialinės paslaugos ir priemonės

Išmokos

Vyriausybės teikiamos paslaugos

Savivaldybių teikiamos paslaugos

Gebėjimas dirbti ir darbo paieška

Sveikatos apsauga

Sveikatos apsauga

Pirminė sveikatos apsauga ir specializuota pagalba

Odontologo paslaugos asmenims su negalia

Reabilitacija

Pagalbos linijos asmenims su negalia

Paciento teisės

Paciento teisės

E-sveikata ir mano duomenys

Kokios yra mano teisės?

Pacientų, turinčių apribotas teises, galias, teisės

Pacientų organizacijos

Sveikesnis gyvenimas

Sveikesnis gyvenimas

Mityba ir mankšta

Gyvenimas su lėtinėmis ligomis

Psichikos sveikata

Organų donorystė

Asmenų su negalia tėvams/globėjams

Kas yra negalia?

Kas yra negalia?

Negalios nustatymas vaikams - kur kreiptis?

Priemonės ir paslaugos

Socialinės paslaugos ir priemonės

Išmokos

Vyriausybės teikiamos paslaugos

Savivaldybių teikiamos paslaugos

Globėjo teisės

Sveikatos apsauga

Mokymasis

Mokymasis

Priešmokyklinis ugdymas

Bendrasis lavinimas

Profesinis išsilavinimas

Aukštasis išsilavinimas

Pilnametystė

Globa

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

“

"Aš džiaugiuosi galėdama pranešti apie naujas priemones, skirtas kliūčių asmenims su negalia mažinimui mūsų šalyje; ir nesvarbu, ar jos patiriamos namie, darbe, ar visuomeniniame gyvenime - jos turi būti šalinamos."

Kadenciją baigusi JK Ministrė pirmininkė Theresa May, 2019

Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė (arba trumpai **Jungtinė Karalystė**) yra valstybė Vakarų Europoje. Jungtinė Karalystė susiformavo po keleto unijos aktų, ir susideda iš Anglijos, Škotijos, Velso, taip pat Šiaurės Airijos provincijos bei kai kurių smulkesnių teritorijų, išsidėsčiusių po visą pasaulį. Bendras gyventojų skaičius – 65 511 098. Pasaulio ekonomikos forumo vertinimu, 2019 m. Jungtinė Karalystė užėmė 9-ąją vietą pasaulio konkurencingumo tyrime (EIMIN, 2019). 2019 m. duomenimis, nedarbo lygis Jungtinėje Karalystėje siekė 4.5 proc., o registruotų nedirbančių asmenų skaičius buvo lygus 1.49 mln. (ONS, 2019). 2018 m. naciona-

-linės statistikos duomenimis, negalią turinčių asmenų skaičius bendroje darbingo amžiaus asmenų grupėje sudarė 22 proc. (7.5 mln. asmenų) (UK Parlament, 2018). Šalyje dabo vietą turėjo apie 3.9 mln. darbingo amžiaus (16-64 m.) asmenų su negalia. Tai sudarė 51.3 proc. visų asmenų su negalia (asmenų, neturinčių negalios, užimtumas tuo metu siekė 81.4 proc.). Darbo neturinčių, tačiau aktyviai ieškojusių darbo, buvo 393 000 asmenų su negalia. (UK Parlament, 2018). Vertinant procentais, negalią turinčių asmenų nedarbo lygis 2018 m. sudarė 9.3 proc., o negalios neturinčių asmenų nedarbo lygis buvo 3.7 proc. (UK Parlament, 2018). Ekonomiškai neak-

-tyvių, t.y., neturinčių darbo ir jo neiškančių, Jungtinėje Karalystėje buvo 3.3 mln. darbingo amžiaus asmenų su negalia. ANED (2018) paskelbtoje ataskaitoje, pateikiant ES valstybių narių apibendrintus statistikos duomenis, nurodyta, kad Jungtinėje Karalystėje 2016 m. asmenų nuo 16 m. amžiaus grupėje asmenų su negalia dalis sudarė 24.2 proc. Šioje amžiaus grupėje žmonių, turinčių vidutinio sunkumo negalią, buvo 13.3 proc., o sunkią negalią – 10.9 proc. Bendroje 16-64 m. amžiaus asmenų grupėje asmenų su negalia dalis siekė 18.7 proc., o vyresnių nei 65 m. amžiaus grupėje asmenų su negalia buvo 43.8 proc. Asmenų su negalia užimtumas, palyginti su visa 16-64 m. amžiaus grupe, siekė 47.1 proc. Sunkią negalią turinčių asmenų užimtumas, palyginti su bendra 20-64 m. amžiaus grupe, sudarė 25.9 proc., o turinčių vidutinio sunkumo negalią – 65.6 proc. Asmenų su negalia nedarbo lygis visoje 20-64 m. amžiaus asmenų grupėje sudarė 8.7 proc. Sunkią negalią turinčių asmenų nedarbo lygis (20-64 m. amžiaus grupėje) buvo 13.5 proc., o vidutinio sunkumo negalią – 7.3 proc.

TEISINĖ BAZĖ

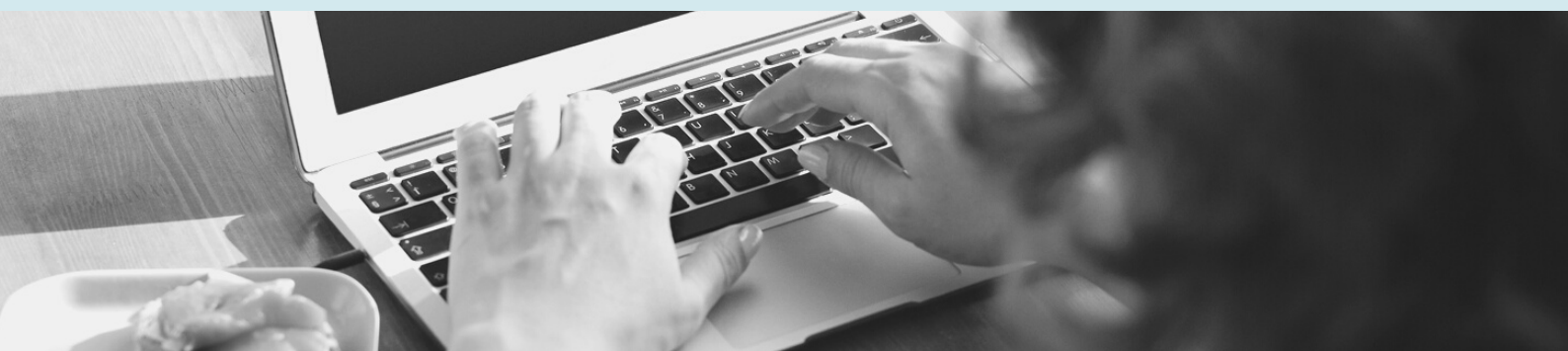
Jungtinėje Karalystėje įstatymas „Dėl asmenų su negalia diskriminacijos“ įtvirtina nuostatas, užtikrinančias visuomeninės aplinkos pritaikymą ir pasiekiamumą asmenims su negalia. „Lygių galimybių įstatymas“ nustato, kad asmuo yra turintis negalią, jei fizinis ar psichikos sutrikimas daro žymų ir ilgalaikį neigiamą poveikį gebėjimui atlikti įprastinę kasdienę veiklą. Įstatymas uždraudžia diskriminaciją dėl negalios ir įpareigoja darbdavį atlikti pagrįstus pakeitimus darbo vietos pritaikymui darbuotojams su negalia, nereikalaujant iš pastarųjų padengti minėtas išlaidas.

PROGRAMA „PASITIKĖJIMAS NEGALIOJE“

Pagal Jungtinės Karalystės Vyriausybės įgyvendinamą programą „Pasitikėjimas negalioje“ (angl. *Disability Confident Scheme*) 2017 m. teritoriniuose užimtumo tarnybos padaliniuose įstaigtos smulkiojo verslo subjektų (mažų įmonių) konsultantų pareigybės. Yra konsultuojami smulkieji darbdaviai, galintys įdarbinti asmenis, turinčius negalią. Programos tikslas – keisti požiūrį į asmenų su negalia galimybes, didinti supratingumą, šalinti kliūtis, sudaryti sąlygas asmenims su negalia realizuoti savo gebėjimus. Šioje programoje dalyvaujantiems darbdaviams išduodami sertifikatai ir suteikiama teisė savo interneto svetaines, taip pat veiklos produktus ženklinti nustatytos formos specialiu ženklu.

PROGRAMA „GALIMYBĖ DIRBTI“

Valstybės finansuojama paramos asmenų su negalia užimtumui programa „Galimybė dirbti“ (angl. *Access to Work*) skirta darbo vietos pritaikymui 16 m. amžiaus ir vyresnių asmenų, turinčių mažiausiai 12 mėn. besitęsiančią negalią, reikmėms. Pagal programą yra suteikiama subsidija darbo vietos pritaikymui, techninės pagalbos priemonėms ar padėjėjo paslaugoms, atsižvelgiant į asmens su negalia individualius poreikius. Be to, gali būti subsidijuojamos kelionės į/iš darbo išlaidos ar transporto priemonės pritaikymas, jei asmuo su negalia negali naudotis visuomeniniu transportu, taip pat gestų kalbos vertėjo paslaugos pokalbiuose dėl darbo. Subsidijavimo pagal šią programą lėšų nereikia grąžinti, tačiau subsidijos teikimo sąlygas koreguoja papildomai gaunama: i) nedarbo išmoka, ii) įdarbinimo ir paramos pašalpa, iii) sunkios negalios šalpos išmoka, iv) pašalpa mažas pajamas gaunantiems asmenims, v) nacionalinio socialinio draudimo išmoka. Pažymėtina, kad šia programa negali pasinaudoti darbdaviai, kad, neapsunkinti tenkančių išlaidų, įvykdytų jiems Lygių galimybių įstatymo nustatytą pareigą imtis proporcingų priemonių darbo aplinkos pritaikymui asmenims su negalia.

SPECIALIZUOTA UŽIMTUMO PARAMOS PROGRAMA

Specializuota užimtumo paramos programa (angl. *Specialist Employability Support*) yra skirta darbo ieškančių asmenų su negalia socialinių, darbinių įgūdžių pagerinimui ir jų gebėjimus atitinkančios darbo vietos suradimui. Teikti teritoriniams užimtumo tarnybos padaliniais paraišką dėl vidutiniškai iki 12 m. trukmės paramos gali tie darbingo amžiaus asmenys su negalia, kurie neturi darbo ir negali pasinaudoti kitų programų teikiamomis galimybėmis. Paslaugas pagal šią programą teikia organizacijos, su kuriomis pasirašytos atitinkamos sutartys, o tam tikslui numatytas valstybės biudžeto lėšas skiria Darbo ir pensijų departamentas.

Mokesčių lengvatos, susijusios su veiklos sąnaudomis, pajamomis/sąnaudomis, socialinio draudimo įmokomis, numatytos darbdaviui, pagal Lygių galimybių įstatymo reikalavimus pritaikusiam darbuotojo su negalia reikmėms darbo vietos aplinką.

INFORMACIJOS PRIEINAMUMAS IR BENDRADARBIAVIMAS: SKAITMENINIAI ĮRANKIAI

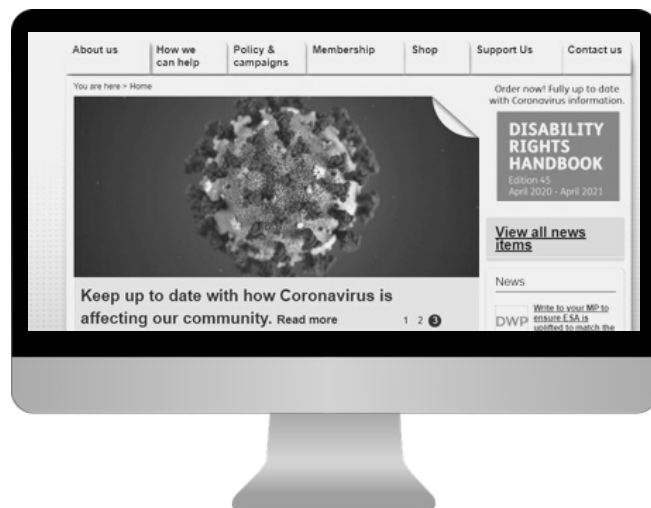
Jungtinėje Karalystėje daug dėmesio skiriama minėtų programų „Pasitikėjimas negalioje“, „Galimybė dirbti“ specializuotos užimtumo paramos programos garantuojamų paslaugų ir priemonių pasiekiamumui. Informaciją apie socialines paslaugas ir aktyvios darbo rinkos priemones galima pasiekti tiek Vyriausybės tiek nevyriausybinų organizacijų internetinėse svetainėse. Veikia ir atskiros iniciatyvos, skirtos didinti darbdavių bendradarbiavimą, skatinti asmenų su negalia įdarbinimą ir įtrauktį.

Šioje gerųjų užsienio šalių praktikų analizėje, analizuosime 3 pagrindinius informavimo šaltinius ([Disability Rights UK](#), [GOV.UK](#), [The Valuable 500](#)), kuriais aktyviausiai naudojasi Jungtinės Karalystės gyventojai su negalia, darbdaviai ir (ar) specialistai, teikiantys paslaugas asmenimis su negalia. Vis dėlto, verta pažymėti, jog Jungtinėje Karalystėje egzistuoja ir kitos minėtoms asmenų grupėms skirtos platformos, kuriose asmenys su negalia, darbdaviai ir specialistai gali rasti juos dominančią informaciją ir (ar) dalintis žiniomis bei patirtimi (pvz., [Work With Me](#), [Contact](#), [Disability Information Scotland](#), [Disabled Living](#), [Scope](#), [Benefits Guide](#), [You Are Able](#), [Living Made Easy](#), [Advice Now](#), [Advice Local](#)).

Internetinė svetainė [Disability Rights UK](https://www.disabilityrightsuk.org/) buvo sukurta 2012 m. tuo pačiu pavadinimu įkurtos nevyriausybinės organizacijos, vienijančios asmenis su negalia. Nors ši sistema nėra itin interaktyvi, svetainėje asmenims su negalia informacija pateikiama ją suskirstant pagal tris gyvenimo situacijas: i) savarankiškas gyvenimas, ii) karjeros galimybės, iii) visuomenės požiūrio keitimas. Visa reikiama informacija yra pateikiama atskiruose informaciniuose paketuose, kuriuos gali atsisiųsti vartotojas (informacija nėra pateikiama tiesiogiai vartotojo lange). Šios informacinės sistemos išskirtinumas yra tas, jog joje veikiančys savanoriai, [Disability Rights UK](https://www.disabilityrightsuk.org/) organizacijos nariai pagalbos linijos (angl. *helpline*) būdu, gali atsakyti į visus asmenų su negalia rūpimus klausimus bei fiksuoja bet kokius diskriminacinio pobūdžio veiksmus asmenų su negalia atžvilgiu. Minėtoje informacinėje sistemoje taip pat yra talpinama informacija apie laisvas darbo vietas įmonėse, kurios bendradarbiauja su [Disability Rights UK](https://www.disabilityrightsuk.org/), bei duotuoju metu viešojo sektoriaus organizuojamus projektus/programas. Tai skatina asmenų su negalia įtrauktį ir savarankiškumą. [Disability Rights UK](https://www.disabilityrightsuk.org/) taip pat inicijuoja ir savo projektus, kuriais siekia mažinti stigmą visuomenėje (pvz., iniciatyva We Belong, Stop Disability Hate Crime), didinti asmenų su negalia informuotumą, mokslo raidą ir kt.

[Disability Rights UK](https://www.disabilityrightsuk.org/) taip pat rengia 3 tipų mokymus: i) mokymus specialistams, ii) mokymus viešajam sektoriui, iii) mokymus organizacijoms - verslui. Mokymų specialistams, dirbantiems su asmenimis su negalia (pvz., socialiniams darbuotojams, atvejo vadybininkams, asmeniniams asistentams) metu jiems suteikiama naujausia informacija apie valstybės garantuojamas paslaugas ir priemones, kurių minėti specialistai vėliau gali perduoti ir asmenims su negalia. Mokymų viešajam sektoriui metu, kalbama apie iššūkius ir kliūtis, kurias kasdieniniame gyvenime patiria asmenys su negalia ir diskutuojama apie būdus, kaip minėtas kliūtis būtų galima pašalinti. Mokymai organizacijoms - verslui yra rengiami, siekiant padėti darbdaviams pritaikyti darbo vietas asmenims su negalia, suteikti informacijos apie valstybės garantuojamą pagalbą verslui, siekiančiam įdarbinti asmenis su negalia, bei padėti keisti bendrąjį verslo požiūrį į asmenų su negalia gebėjimus.

INTERNETINĖS SVETAINĖS DISABILITY RIGHTS UK STRUKTŪRA

INFORMACIJA ASMENIMS SU NEGALIA TEIKIAMA JĄ SUSKIRTANT Į 3
GYVENIMO SITUACIJAS

Savarankiškas gyvenimas

Valstybės garantuojamos paslaugos ir priemonės

Slauga ir pagalba

Sveikata

Sportas ir laisvalaikis

Transportas

Projektai

Iniciatyvos

Visuomenės požiūro keitimas

Žmogaus teisės

Neapykantos nusikaltimai

Karjeros galimybės

Mokymasis

Igūdžiai

Darbas

INFORMACIJA TAIP PAT TEIKIAMA PAGAL DISABILITY RIGHTS UK VEIKLOS SRITIS

Informavimas

Valstybės garantuojamos paslaugos ir priemonės

Pokyčiai

Valstybės programos

Informaciniai paketai

Pagalbos linijos

Darbas/Savanorystė

Laisvos darbo vietos

Laisvos savanorystės vietos

Projektai/Programos

Negalia ir igūdžiai

Būk aktyvus

Lyderių akademija

Sustabdykime neapykantos nusikaltimus

Mokymai

Mokymai specialistams

Mokymai viešajam sektoriui

Mokymai verslui

Jungtinės Karalystės Vyriausybė, siekdama didinti asmenų su negalia informuotumą, visų valstybės garantuojamų paslaugų ir priemonių efektyvesnį panaudojimą, sukūrė gidą [GOV.UK](#). Nors ši informacinė sistema nebuvo ir nėra sukurta tenkinti tik asmenų su negalia poreikius, joje asmenys su negalia gali rasti detalią informaciją apie visą valstybės jiems garantuojamą pagalbą, savo, kaip piliečių teises, bei galimybes visuomenėje. Nors svetainėje yra pateikiama bendra informacija, t.y., ji nėra pritaikoma pagal asmens turimą išsilavinimą, vietovę, kurioje jis/ji gyvena, ir kt), detalios yra nurodoma, kur asmuo turėtų kreiptis bei kokius dokumentus užpildyti, norint gauti minėtas paslaugas ir (ar) priemones. Taip pat pateikiamas paslaugas asmenims su negalia teikiančių organizacijų (tiek viešojo sektoriaus tiek NVO) sąrašas bei jų kontaktinė informacija. Svarbu pabrėžti, jog nors [GOV.UK](#) ir yra sukurta bei administruojama Jungtinės Karalystės Vyriausybė, visa pateikiama informacija yra pritaikoma kasdieniam vartotojui, nevarojant teisinės kalbos ar tam tikrą paslaugą užtikrinančio įstatymo dokumento nuorašo. Kiekviena asmeniui su negalia garantuojama paslauga ar priemonė yra apibūdinama 4-iais pagrindiniais aspektais: i) aprašymas, ii) ką aš gausiu, iii) ar aš turiu teisę tai gauti, iv) kur galiu dėl to kreiptis. [GOV.UK](#) siekia užtikrinti, jog joje pateikiama informacija būtų pasiekiamą kuo daugiau vartotojų. Dėl šios priežasties, kuriant šį skaitmeninį įrankį ir toliau jį vystant, yra užtikrinama, kad:

- svetainės turinį galima padidinti iki 300 proc.;
- svetainės turinį galima naviguoti/pasiekti ne tik kompiuterio pele, bet ir klaviatūra;
- svetainės turinį galima naviguoti/pasiekti, naudojant kalbos atpažinimo kompiuterinę įrangą;
- svetainės turinys yra įgarsintas ir galimas naudoti net su naujausia JAWS, NVDA ir (ar) VoiceOver įranga.

→ [Coronavirus \(COVID-19\)](#) | Guidance and support

→ [The UK and EU transition](#) | Take action now for ne

[Home](#) > [Disabled people](#)

Benefits

Births, deaths,
and care

Business and s

Childcare and

Citizenship and
UK

Crime, justice a

Disabled peop

Driving and tra

Education and

Employing peo

Browse: Disabled people

Benefits and financial help

Includes Disability Living Allowance, Employment and Support Allowance and Attendance Allowance >

Carers

Includes Carer's Allowance, disabled children and disability day care centres >

Disability equipment and transport

Includes Disabled Students Allowances, Blue Badge and disabled access >

Disability rights

Disability rights under the Equality Act 2010 >

A to Z

INFORMACINĖS SISTEMOS GOV.UK STRUKTŪRA

INFORMACIJOS GRUPIŲ PAVYZDŽIAI, PATEIKIAMI GOV.UK PLATFORMOJE

Techninė pagalba ir transportas

Pagalba, gyvenant bendruomenėje

Pateikti paraišką asmenų su negalia transporto kortelei

Pateikti paraišką specialiųjų poreikių nustatymui

Pateikti paraišką specialiajai įrangai namuose

Pateikti paraišką dėl Mėlynojo pažymėjimo gavimo

Pateikti paraišką dėl transporto kėlionei į mokyklą vaikams su specialiaisiais poreikiais

Visuomeninis transportas ir jo pritaikymas

Sužinok, kur Mėlynojo pažymėjimo turėtojai gali pasistatyti automobilius

Gauk pagalbą darbe

Parama mokiniams ir studentams, patiriantiems mokymosi sunkumų

Sveikatos būklė, negalia ir vairavimas

Asmenų su negalia vežimėlių skyrimas ir teikimas

Paso ir (ar) identifikavimo kortelės skyrimas asmenims su negalia

Mėlynojo pažymėjimo pakeitimas

Transporto paslaugos asmenims su negalia

Asmenų su negalia teisės

Žmogaus teisės

Diskriminacija - tavo teisės

Kuomet psichologiniai sunkumai tampa negalia

Darbas ir negalia

Pateikti paraišką bendravimo pagalbai darbo pokalbio metu

Pagalba akliesiems ir silpnaregiams darbe

Diskriminacija - tavo teisės

Darbo paieška turint negalią

Darbo vietos pritaikymas darbuotojams su negalia

Įdarbinimas ir negalia

Asmenų su negalia globėjams

Parama globėjams

Finansinė pagalba globėjams

Teikiami skundai

Pagalbos globėjams departamentas

Dienos centrai

Pagalba turint vaiką su negalia

Paslaugos ir finansinė pagalba

Nedarbo išmoka

Įdarbinimo ir paramos pašalpa

Sunkios negalios šalpos išmoka

Pašalpa mažas pajamas gaunantiems asmenims

Nacionalinio socialinio draudimo išmoka

Savarankiško gyvenimo fondas

Interaktyvus skaitmeninis įrankis The Valuable 500 yra globali erdvė, sukurta Jungtinėje Karalystėje įsikūrusioms kompanijoms, tačiau šiuo metu jungianti visame pasaulyje išsidėsčiusias įmones, siekiančias didesnės ir sklandesnės asmenų su negalia įtraukties į darbo rinką. The Valuable 500 skatina B2B iniciatyvas, siekiant, jog kiekviena kompanija, kurdama savo strateginius, metų veiklos planus ir kt. dokumentus, suformuluotų bent vieną tikslą, kurį ji įgyvendins per artėjančius metus, susijusį su didesniu asmenų su negalia įsitraukimu. Kompanijos yra skatinamos minėtu tikslu pasidalinti The Valuable 500 internetinėje svetainėje, už tai gaunant prieigą prie The Valuable 500 informacinių paketų, paruoštų pasaulinio garso vadovų, sėkmingai įdarbinusių asmenis su negalia bei prieigą prie The Valuable 500 Resource Hub - skaitmeninio įrankio, sukurto visiems verslo atstovams, norintiems sukurti modernią, įtraukią kompanijos kultūrą ir darbo atmosferą savojoje korporacijoje. Taip pat, įmonės, tapusios The Valuable 500 dalimi, įgija teisę ne tik dalintis gerąją savo patirtimi, tačiau gauti tiesioginius patarimus iš minėtų vadovų, kaip efektyvinti asmenų su negalia įsitraukimą ir darbą jų konkrečioje korporacijoje. Prie šios The Valuable 500 iniciatyvos yra prisijungusios tokios kompanijos kaip Barclays, BBC, Danske Bank, Google, IBM, Lenovo, Shell, Virgin Atlantic, Vodafone ir kt.

Disability Rights UK

Administratorius: NVO Disability Rights UK

Pasiekiamumas: Nepateiktas

Vartotojai: Asmenys su negalia, asmenų su negalia globėjai, specialistai, dirbantys su asmenimis su negalia

GOV.UK

Administratorius: JK Vyriausybė

Pasiekiamumas: Nepateiktas

Vartotojai: Asmenys su negalia, asmenų su negalia globėjai, specialistai, dirbantys su asmenimis su negalia, darbdaviai

The Valuable 500

Administratorius: Inicijatyvinė grupė, vadovai - Caroline Casey ir Paul Polman

Pasiekiamumas: Nepateiktas

Vartotojai: Darbdaviai

...Disability is your business.

The Valuable 500

The Valuable 500 is the global CEO community revolutionising disability inclusion through business leadership and opportunity.

Join

Our Goal

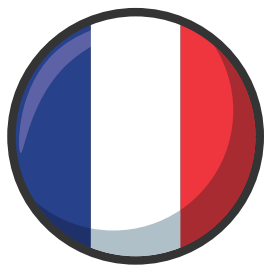
500

CEO Signatures

335

Days Remaining

85

PRANCŪZIJA

Prancūzija (pranc. *France*), oficialiai **Prancūzijos Respublika** (pranc. *République de la France*) – šalis Vakarų Europoje, turinti užjūrio teritorijų visame pasaulyje. Europoje Prancūzija driekiasi iš pietų į šiaurę nuo Viduržemio jūros iki Lamanšo sąsiaurio ir Šiaurės jūros, iš rytų į vakarus nuo Reino iki Atlanto vandenyno. Dėl išskirtinės teritorijos formos patys prancūzai savo šalį kartais vadina šešiakampiu (pranc. *Hexagone*). Prancūzija yra viena iš Europos Sąjungos įkūrėjų ir didžiausia šalis pagal plotą (551 695 km²) bei antra pagal gyventojų skaičių (66.99 mln.) ES. Prancūzija priklauso pirmaujantiems pramoniniams kraštams, bei pasižymi aukštos kvalifikacijos darbo jėga.

To akivaizdoje šalis susiduria su atitinkamu nedarbo lygiu. Pagal Prancūzijos oficialios statistikos duomenų bazę, šalyje 2020 metais buvo registruota apie 7.8 proc. darbingo amžiaus asmenų, neturinčių darbo ir jo ieškančių. Tuo tarpu asmenų su negalia nedarbo lygis šalyje siekė 18 proc. Kitaip tariant daugiau nei 500 000 asmenų su negalia (2020 m. duomenys, šaltinis: IDDHEA) neturi darbo, o tai yra maždaug dvigubai daugiau nei šalies vidurkis. Bendrai šalyje šiuo metu yra virš 12 milijonų asmenų su negalia arba kitaip negalią turi 1 iš 6 prancūzų (apimant visus įmanomus negalios tipus) (šaltinis: IDDHEA).

Prancūzijoje 80 proc. visų asmenų su negalia turi „nematomą“ negalią, kuri, kitaip tariant, reiškia, jog ją identifikuoti iš pirmo žvilgsnio nėra lengva ar apskritai įmanoma. „Nematomos“ negalios pavyzdžiais galėtų būti lengva fizinė negalia, nugaros problemos, tam tikro lygio širdies ir kraujagyslių ligos, *etc.*

Ne mažiau svarbi asmenų su negalia atskira grupė - vaikai. Prancūzijoje yra 380 000 vaikų su negalia, lankančių mokyklą, iš kurių 321 476 mokosi bendrojo lavinimo mokyklose (2018 m. duomenys, šaltinis – Prancūzijos Respublikos nacionalinio švietimo ir jaunimo ministerija).

Tuo tarpu paminėtina, jog tik 25 proc. asmenų su negalia turi aukštąjį išsilavinimas (2016 m. duomenys. Šaltinis – Prancūzijos Respublikos sveikatos ir solidarumo ministerija).

Pastebėtina, jog net 80 proc. darbuotojų su negalia dirba įprastoje aplinkoje (atviroje rinkoje) (2016 m. duomenys, šaltinis – Prancūzijos sveikatos solidarumo ministerija).

Tame tarpe 2017 m. 489 100 darbuotojų su negalia buvo įdarbinti 103 700 skirtingų darboviečių, kurioms tenka pareiga įdarbinti asmenis su negalia (pranc. OETH*).

Šalyje yra net 11 milijonų pagalbinių – asistentų, padedančių asmenims su negalia (2017 m. duomenys, šaltinis: Association française des aidants). Tuo tarpu paminėtina, jog 13 proc. prancūzų globoja ir/ar prižiūri artimąjį, kuris turi negalią (šaltinis: Talenteo).

Be kita ko, išskirtina ir tai, jog 67 proc. asmenų su negalia trūksta prieinamumo viešosiose vietose ir jie teigia susiduriantys su judėjimo sunkumais infrastruktūros aspektu (2020 m. šaltinis: IDDHEA).

*Obligation d'emploi des travailleurs handicapés – kiekvienas darbdavys, pas kurį ilgiau nei 3 metus dirba 20 ir daugiau darbuotojų yra įpareigotas įdarbinti tiek asmenų su negalia, kad jie sudarytų 6 proc. visos įmonės darbo jėgos.

GARANTIJOS

Prancūzijoje asmenys su negalia turi teisę į skirtingas pagalbos priemones – finansines, žmogiškąsias, materialines, kuriomis gali pasinaudoti patys asmeniškai, jų vaikai ar artimieji. Siekiant sudaryti bendrą valstybės teikiamų garantijų vaizdą, trumpai paminėtinos kelios pagrindinės ar labiausiai paplitusios priemonės.

Suaugusiems asmenims su negalia gali būti skiriama ir mokama **mėnesinė išmoka** (pranc. *allocation aux adultes handicapés (AAH)*). 2020 m. ši išmoka vienam asmeniui siekė 900 EUR. Paminėtina, jog ji skiriama asmenims su negalia, atsižvelgiant į jų gaunamas pajamas ir turimo turto vertę. 2020 m. Prancūzijoje ši išmoka buvo skirta 1.2 milijonams asmenų su negalia (šaltinis: IDDHEA).

Taip pat asmenims su negalia yra numatyta teisė į tokios išmokos kaip (šaltinis: Service-public oficialus tinklalapis):

Priedas savarankiškam gyvenimui (pranc. *majoration pour la vie autonome (MVA)*), kuris gali būti skiriamas (atsižvelgiant į negalios tipą bei sunkumą) ir mokamas greta AAH išmokos. Ši piniginių priedas yra skirtas padengti išlaidas, susijusias su negalia, pvz., būsto pritaikymo asmeniui.

Mokymo išmoka vaikams su negalia (pranc. *allocation d'éducation de l'enfant handicapé (AEEH)*), skiriama vaikams iki jiems sukanka 20 m. ir mokama kartu su kitomis išmokomis.

Kompensacija dėl turimos negalios (pranc. *prestation de compensation du handicap (PCH)*). Ši išmoka skirta kompensuoti išlaidas, kurias asmuo papildomai patiria dėl savo negalios, todėl apima kelias pagalbos formas: žmogiškąją (asistento), techninę, apgyvendinimo, transporto, specifinę (išskirtinę) pagalbą bei naminių gyvūnų priežiūros. Šios išmokos skyrimas priklauso nuo asmens su negalia savarankiškumo lygio, amžiaus, pajamų ir gyvenamosios vietos.

INFORMACIJOS PRIEINAMUMAS: SKAITMENINIS ĮRANKIS

Prancūzijoje, siekiant užtikrinti asmenims su negalia reikalingos informacijos sklaidą ir prieigą prie jos, beveik prieš du dešimtmečius, t. y. 2002 m. rugsėjo 2 d., buvo įkurta internetinė svetainė (šiai diena tapusi viena labiausiai naudojamų ir įvairiapusių platformų, skirtų asmenims su negalia - www.handicap.fr), kurios ašimi tapo trys pagrindinės tikslinės sferos:

- (i) kvalifikuotos ekspertų parengtos informacijos skirtingomis temomis, susijusiomis su negalia pateikimas vartotojui;
- (ii) vartotojo informavimas apie paslaugas ir produktus, padedančius asmenims su negalia bei skatinančius jų savarankiškumą;
- (iii) „internetinės pagalbos“ negalią turintiems asmenims ir jų šeimoms, atsakant į visus klausimus nemokamai ir padedant jiems kasdieniame gyvenime, suteikimas.

Šiai dienai svetainėje yra įkurta ir veikia ketvirta svarbi sritis, skirta spręsti asmenų su negalia užimtumo klausimus – sukurta į(si)darbinimo platforma.

INTERNETINĖS SVETAINĖS HANDICAP.FR STRUKTŪRA

Siekiant maksimaliai užtikrinti lengvą naršymą handicap.fr svetainėje, naudojimasis ja yra kiek įmanoma labiau standartizuotas. Kiekvieno puslapio viršuje randama eilutė, leidžianti pasiekti atitinkamą teikiamos pagalbos/informacijos puslapį arba pereiti tiesiai prie turinio. Likęs tinklapio turinys suskirstytas į penkias sritis.

Antraštinėje dalyje yra pateikiamas svetainės logotipas ir nuoroda į pagrindinį puslapį bei nuorodos į pagrindinius svetainės skyrius/rubrikas.

Puslapio apačioje yra pateikiama naršymo informacija, partnerių sąrašas bei teisinė informacija.

Pagrindinis puslapio turinys (lot. *corpus*) susideda iš likusių sričių.

Pirma, „turinio“ zona apima aktualią informaciją – bendras kontekstas iš naujienų, kurios atitinkamu aspektu liečia asmenis su negalia ir jų padėtį (pvz., aktualios naujienos negalių turintiems asmenims, susijusios su Covid-19), straipsniai, produktai ir paslaugos (tame tarpe detalės apie galimą techninę pagalbą), į(si)darbinimas, teisiniai klausimai, turizmas ir laisvalaikis, video (dalijimasis gerosiomis praktikomis, sėkmės istorijomis, patyrimais, komunikaciniai video, *etc.*).

Antra, bendras stulpelis dešinėje, kuris apima: papildomus straipsnius ir naujienas, klausimų-atsakymų forumą, nuorodas asmenims su negalia, siekiantiems įsidarbinti (galimybė pateikti darbo paieškos skelbimą/įkelti savo CV, *etc.*) ir darbdaviams, kurie nori įdarbinti asmenis su negalia (galimybė įkelti darbo skelbimą), kitų aktualių svetainių skiltys, kurių nėra bendrajame meniu.

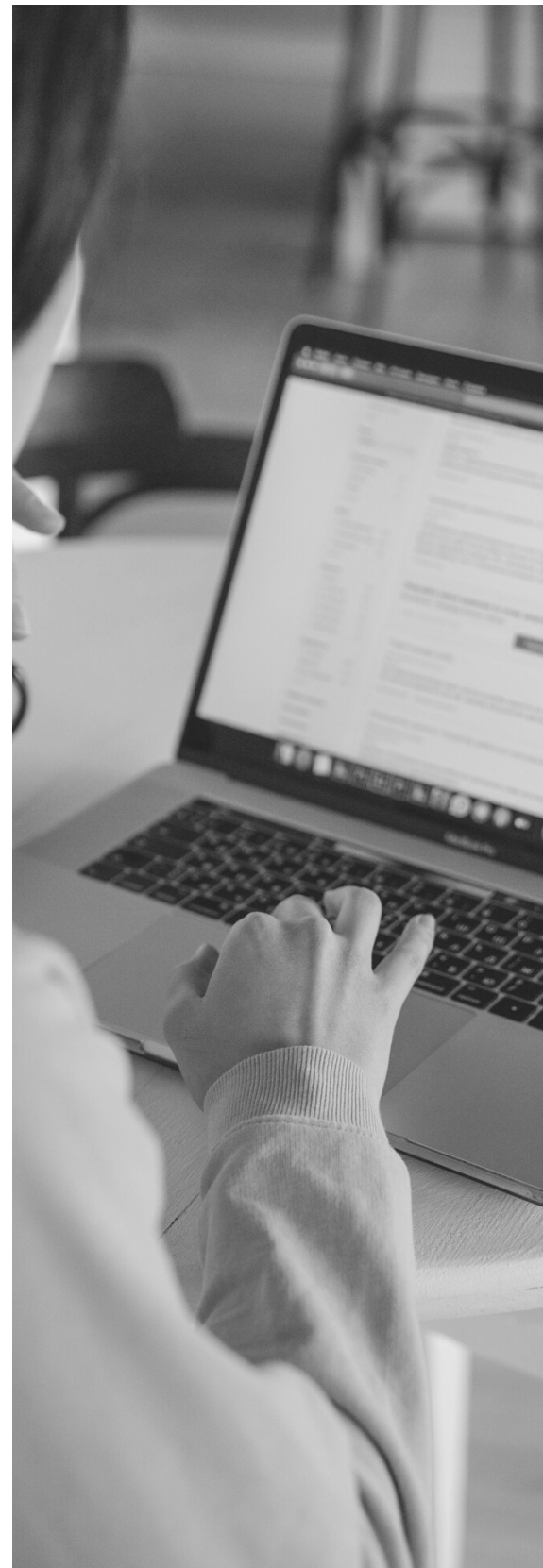
Skiltyje **produktai ir paslaugos** atskiromis kategorijomis pateikiama informacija/nuorodos susijusi su:

- judėjimu iš taško A į tašką B (automobiliai, motoroleriai, vežimėliai su ratukais, *etc.*);
- apgyvendinimu (būsto pritaikymu, *etc.*);
- kasdieniu gyvenimu (telekomunikacijos, informacinių technologijų pagalba, kasdienė pagalba buityje, *etc.*);
- darbas ir laisvalaikis (knygų kartoteka, darbas ir mokslas, kultūra (pvz., ji skirstoma į festivaliai, teatrai, muziejai, muzika, *etc.*, ir tada pateikiama informacija pagal šalies regionus), sportas, *etc.*).

Skiltyje **darbas** galima pateikti užklausą darbo ieškantiems asmenims su negalia arba ieškoti pateiktų darbo skelbimų, filtruojant juos, pvz., pagal šalies regioną, darbo specifiką, darbo sutarties rūšį (terminuota/neterminuota), *etc.*

Skiltyje **turizmas** pateikiama aktuali informacija apie galimas pramogas, prieinamas lankytinas vietas ir kt., kurią taip pat galima filtruoti įvairiais aspektais, pvz., pagal šalies regionus, miestus, užsiėmimo rūšį, kainą, *etc.*

Skiltyje **teisė** pateikiama informacija ir aktualijos teisiniais aspektais, susijusiais su asmenų turinčių negalią padėtimi.

Tinklapyje pateikiama įvairialypė informacija. Tame tarpe formuojamas **kalendorius**, kuriame įtraukiami visi svarbūs planuojami įvykiai viešajame sektoriuje, susiję su asmenų su negalia padėtimi (pvz., teisės aktų svarstymas, *etc.*), taip pat renginiai, kuriuose kviečiami dalyvauti asmenys su negalia (užtikrinamas prieinamumas), renginiai skirti aktualiomis temoms ir kt.

Platformos kūrėjai taip pat siūlo užsisakyti **nujienlaiškį** (parengiamas apytiksliai vieną kartą per savaitę), suformuojamą kiekvienam asmeniui, pagal jo interesus, t. y., užsisakant naujienlaiškį yra prašoma pažymėti, kokie klausimai, su kuo susijusi informacija ir pan., asmenį domina labiausiai.

Paminėtina, jog tinklapyje yra numatyta **prieiga** (sąrašas ir galimybė įsigyti arba kai kuriais atvejais nemokamai parsisiųsti PDF formatu) **prie literatūros ir šaltinių**, vienaip ar kitaip susijusių su asmenimis su negalia. Šie šaltiniai ir literatūra suskirstyti atskiromis tematikomis, pvz., teisinė literatūra, mokslinė, techninė, psichologinė, *etc.*

Siekiant supaprastinti informacijos paiešką pačioje platformoje, asmenys gali naudotis **paieškos langeliu**, kuriame suvedamas raktinis žodis arba frazė.

Paminėtina, jog tinklalapis yra pateikiamas ne tik internetinio puslapio formatu, bet taip pat **programėle** mobiliajame telefone. <https://www.handicap.fr/mobile/>

Tame tarpe, prisijungus mobiliajame telefone, vartotojams yra siūloma naudotis ir integruota transporto **parkavimo programėle**, kuri identifikuoja, pagal asmens buvimo vietą, artimiausias parkavimo vietas, pritaikytas asmenims su negalia.

Nors Handicap.fr tinklapio dizainas nepasižymi modernumu ir išskirtinėmis vizualizacijomis, tačiau, teigtina, yra adekvačiai oficialus ir atitinka estetiškos išvaizdos standartus.

Handicap.fr informacinė platforma papildomai greta tinklapio turi ne tik galimybę parsisiųsti ir naudoti programėlę telefone, tačiau taip pat administruoja atskiras *Instagram*, *LinkedIn*, *Facebook* ir *Twitter* paskyras, kuriose yra aktualizuojama ir moderniai pateikiama koncentruota informacija vartotojams (su nukreipimu į www.handicap.fr platformą).

Su analizuojama skaitmenine platforma taip pat yra susijęs kitas tinklalapis - <https://www.hello-handicap.fr/>, kuri iš esmės yra skirta vien į(si)darbinimo klausimams.

Prisijungę prie šios platformos (arba su ja susietoje handicap.fr skiltyje) darbdaviai turi galimybę **publikuoti darbo skelbimus** ir/ar rasti **asmenų su negalia, ieškančių darbo, CV**. Savo ruožtu asmenys su negalia, pagal norimus kriterijus filtruodami paiešką, turi galimybę atrasti jiems tinkamiausią darbo pasiūlymą arba pasidalinti savo gyvenimo aprašymais, nurodant ieškomo darbo specifikacijas.

Atsižvelgiant į tai, jog yra pateikiama informacija, reikšminga ne tik asmenims su negalia ir jų šeimoms, tačiau ir susijusi su jų įdarbinimu, galima teigti, jog šioje platformoje ne tik asmuo su negalia, bet ir darbdavys gali rasti reikšmingos jam informacijos.

Prancūziškojoje www.handicap.fr skaitmeninėje platformoje pateikiama informacija yra nuolatos reguliariai aktualizuojama, o atnaujinamos ne tik pirmosios skiltys, skirtos naujienų pateikimui, tačiau ir kitos, kuriose pateikiama santykinai stabili informacija, pvz., susijusi su teisiniu reguliavimu, finansiniais klausimais, *etc.*

Pabrėžtina, jog platformoje teikiama pagalba yra orientuota į visus asmenis su negalia, nepriklausomai nuo jų amžiaus, negalios tipo, klausimų tematikos (įdarbinimas, pensija, laisvalaikis, turizmas, *etc.*) ir kt.

Kiekvienam vartotojui yra pateikiamas tikslus ir individualizuotas atsakymas per 5 dienas nuo jo užklauskos išsiuntimo. Siekiant maksimalios atsakymo kokybės ir individualizuotumo, atliepančio užklauską siunčiančiojo interesus, siunčiant užklauską yra pildomas klausimynas, skirtas sužinoti kiek įmanoma daugiau informacijos, reikalingos išsamiam atsakymui pateikti.

Administratorius:

NVO (asociacija)

Administruojanti komanda susideda iš 12 žmonių, atsakingų už atskiras tinklapio skiltis, pvz., *online* asistentas, pardavimų atstovas, žurnalistai, techninis vadovas ir kt. Paminėtinas daugialypis finansavimas, tame tarpe, savanoriška parama.

Vartotojai:

Asmenys su negalia, asmenų su negalia globėjai ir šeimos nariai, specialistai, dirbantys su asmenimis turinčiais negalią, darbdaviai

www.info-retraite.fr

Prancūziškų skaitmeninių įrankių, skirtų ir/ar pritaikytų asmenims su negalia kontekste, paminėtinas tinklapis, kuris nėra orientuotas į informacijos išskirtinai šiems asmenims suteikimą, tačiau jis **pasižymimi prieinamumu** ir pavyzdingu pritaikomumu asmenims, turintiems konkrečių - regos negalią.

Tinklapyje visą informaciją galima išklaudyti **garsiniu būdu**. Judant atskirose skiltyse su žymekliu, yra garsiai skaitomas tekstas esantis ekrane.

ITALIJA

Italija, arba **Italijos Respublika** – valstybė pietų Europoje. Italijos teritorija, primenanti batelio (aulinuko) formą (šalies plotas 301 338 km²), apima Apeninų pusiasalį ir dvi dideles salas Viduržemio jūroje: Sardiniją ir Siciliją bei daug mažesnių (pvz., Elbos, Kaprio salos). Šiaurėje šalis remiasi į Alpes, kur ribojasi su Prancūzija, Šveicarija, Austrija ir Slovėnija. Bendras gyventojų Italijoje skaičius šiai dienai yra 60.36 mln. Italijos ekonomika yra diversifikuota pramoninė. Šalies kapitalistinė ekonomika išlieka pasidalinusi į pra-

-moninę Šiaurėje, kurioje dominuoja privatus sektorius, ir mažesnio išsivystymo lygio, žemės ūkiu besiremiančius, Pietus, kuriuose bedarbystės lygis siekia 20 proc. Tuo tarpu bendras bedarbystės lygis Italijoje 2017 metais ekonomiškai aktyvių asmenų tarpe viršijo 11 proc. Šalyje negalią turinčių asmenų skaičius nuolatos kinta. Šiuo metu yra skaičiuojama virš 4 mln. asmenų su negalia arba apytikriai 7 proc. visos šalies populiacijos. Jų tarpe net 375 tūkst. asmenų yra neturintys darbo ir jo ieškantys.

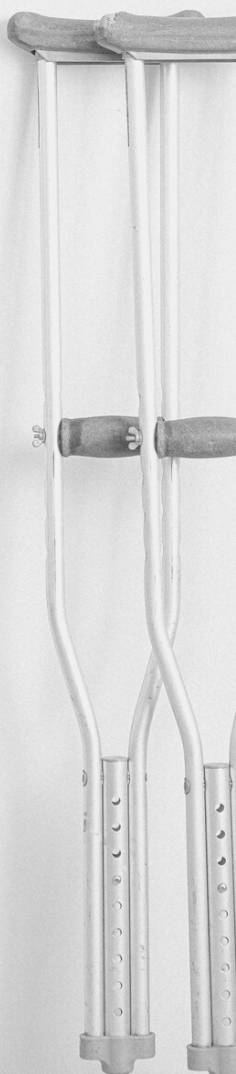

GARANTIJOS

Paminėtinos Italijoje socialinio draudimo pagrindu numatytos atitinkamos (finansinės) garantijos asmenims su negalia. Pagal sutartis dirbantys darbuotojai ir tam tikros kategorijos savarankiškai dirbantys asmenys (tiesioginiai augintojai, ūkininkai ir nuomojantys žemę ūkininkai, amatininkai ir prekybininkai) draudžiami socialinio fondo draudimu. Asmenys, priklausantys laisvųjų profesijų atstovams (medikai ir kt.), taip pat turi teisę gauti nedarbingumo pensiją, tačiau atskiroms apdraustųjų asmenų kategorijoms taikomos labai skirtingos taisyklės.

Apdraustieji darbuotojai, kurių darbingumas yra visam laikui daugiau kaip dviem trečdaliais sumažėjęs ir kurie penkerius metus mokėjo įmokas (jos turi būti mokėtos ne mažiau kaip trejus metus iš penkerių,ėjusių prieš pateikiant prašymą), turi teisę į **netekto darbingumo pašalpą**. Ši pašalpa mokama iki trejų metų, tačiau ją galima pratęsti papildomiems 3 metų laikotarpiams. Kai teisė gauti pašalpą jos gavėjo prašymu pakartotinai įvertinama tris kartus, atliekant medicininį patikrinimą, ir jos mokėjimas pratęsiamas du kartus iš eilės, ji patvirtinama neribotam laikui. Todėl skiriant netekto darbingumo pašalpą būna ilgas stebėjimo laikotarpis, per kurį įvertinama darbuotojo su negalia išgijimo tikimybė. Be to, šios pašalpos, asmeniui mirus, negali gauti maitintojo netekę asmenys.

Apdraustasis asmuo, kuriam nustatytas visiškas ir nuolatinis nedarbingumas ir kuris negali dirbti jokie tinkamo darbo dėl fizinės, psichinės arba intelekto negalios, turi teisę gauti **nedarbingumo pensiją**. Pensiją gali gauti asmuo, bent 5 m. mokėjęs įmokas; trys iš šių metų turi būti buvę per 5 m. iki prašymo skirti pensiją pateikimo, taip pat asmuo turi negauti jokių kitų pajamų, įskaitant savarankiškos veiklos pajamas ir bedarbio išmokas. Asmeniui mirus, nedarbingumo pensija gali būti mokama maitintojo netekusiems asmenims arba tada, kai asmuo būtų sulaukęs pensinio amžiaus, ji pakeičiama senatvės pensija.

INFORMACIJOS PRIEINAMUMAS: SKAITMENINIS ĮRANKIS

Italijoje, siekiant pateikti reikšmingą susistemintą informaciją asmenims su negalia, jų šeimų nariams, globėjams ir kitiems su jais susijusiems asmenims, yra sukurtas ne vienas skaitmeninis įrankis. Vis dėlto, daugelyje jų pateikiama informacija yra orientuota į tam tikrus atskirus klausimus, pvz., infrastruktūrinius sprendimus ir techninius pasiūlymas atitinkamą fizinę negalią turintiems asmenims.

Siekiant koncentruoti įvairiapusę informaciją vienoje skaitmeninėje platformoje jau 1999 m. Italijoje buvo sukurtas tinklapis www.disabili.com, kuris nuo jo įkūrimo iki šiandien yra vienas populiariausių, labiausiai lankomų ir pripažintų tinklalapių, orientuotų į asmenų su negalia interesus, šalyje.

Tinklapyje informacija yra pateikiama atskirais blokais, pagal interesų sritis:

teisė ir mokesčiai - darbas - produktai ir technologijos - mokslas ir „kvalifikacija“ - medicina ir sveikata - judėjimas, barjerai, transportas - kultūra, atostogos ir laisvalaikis - sportas - šeima ir pagalba - draugai ir pažintys - vyresnio amžiaus asmenimis skirta informacija.

Šiame tinklalapyje be kita ko pateikiama naujausia informacija apie inovacijas, didinančias asmenų su negalia galimybes, kurias riboja jų negalia kasdiniame gyvenime. Pavyzdžiui, vadovaujantis marketingo principais skelbiama informacija apie ratukinius vežimėlius ir galimybes juos įsigyti, inovatyvius protezus, kt. technines priemones, reikalingas asmenims su negalia.

Naujienu skiltyje taip pat skelbiama aktuali informacija, susijusi su pasikeitimais šalyje - nauji pasiūlymai laisvalaikiui, kurie tampa prieinami asmenims su negalia pritaikius reikalingą infrastruktūrą, etc.

KURK LIETUVAI

//

LAPKRITIS 2020

Tinklapis nepasižymi modernumu ar patraukliu dizainu. Tikėtina, jog nebuvo padaryta žymių pakeitimų nuo jo įkūrimo.

Itališkoje www.disabili.com platformoje pateikiama informacija yra reguliariai atnaujinama, o esant individualiems klausimams, kuriems reikalinga specialisto konsultacija, asmenys turi galimybę ją gauti tiesiogiai kreipdamiesi į atitinkamos srities ekspertus - medikus, psichologus, užimtumo klausimus sprendžiančių tarnybų atstovus, teisininkus ir kt. Pasirinkus atitinkamą skiltį, priskirtą konkrečiai ekspertinei sričiai, visų pirma, yra pateikiami dažniausiai užduodami klausimai ir atsakymai į juos bei kita tikėtina aktuali informacija. Neradęs atsakymo į rūpimą klausimą, asmuo, kaip jau minėta, turi galimybę kreiptis pateikti užklausą.

Asmeninis profilis:

Tinklapyje yra galimybė susikurti asmeninį vartotojo profilį, prie kurio prisijungus naršymo tinklapyje metu turima prieiga prie platesnės individualizuotos informacijos – galima pateikti užklausą bet kokiais klausimais, susijusiais su negalia.

Vartotojai:

Asmenys su negalia, asmenų su negalia globėjai ir šeimos nariai. Vis dėlto, daugiausiai pateikiamos informacijos yra orientuota būtent į pačius asmenis su negalia tuo aspektu, jog siekiama sukurti visavertį savarankišką gyvenimą, užtikrinant visų sričių įgyvendinimą - šeimyninio, profesinio, *etc.*, gyvenimo

Kiekvieną mėnesį yra siunčiamas bendro pobūdžio **naujienlaiškis**, kurį turi galimybę užsisakyti bet kuris suinteresuotas asmuo.

Tinklapyje yra **forumo skiltis**, skirta registruotiems vartotojams užduoti rūpimus klausimus vieni kitiems ir į juos atsakyti, bendrauti tarpusavyje, dalintis patirtimis ir kita informacija susijusia su negalia.

Į(si)darbinimui skirta skiltis www.disabili.com tinklapyje nėra modernizuota, išskirtinai pritaikyta asmenims su negalia, ar orientuota tuo pačiu į darbdavius ir pagalbą jiems. Šioje skiltyje yra galimybė rasti darbo skelbimus, tačiau ne publikuojamus vietoje, o naršant kitas nuorodas, nukreipiančias į atskirus į(si)darbinimui skirtus tinklalapius.

Tačiau pastebėtinas aktualus, pavyzdžiu galintis tapti aspektas - dalijimasis **gerosiomis praktikomis**, susijusiomis su asmenų turinčių negalią į(si)darbinimu. Straipsnių, video reportažų, interviu ir kitais būdais pateikiama informacija, tikėtina, veikia motyvuojančiai toje pačioje skiltyje apsilankančius darbo ieškančius asmenis su negalia.

Asmenys tiek informaciją, susijusią su užimtumu darbo rinkoje ir jų galimybėmis, tiek kita, kuri netiesiogiai įtakoja jų į(si)darbinimo galimybes, kaip pvz., sveikata, laisvalaikis, kelionės, socialinis ratas, *etc.*, koncentruotai ir vizualiai patraukliai gali gauti per kitus „dukterinius“ www.disabili.com tinklapių profilius įvairiose kitose platformose, kaip *Twitter*, *Facebook*, *Instagram*, iš kurių detalesnei informacijai vartotojai yra nukreipiami atgal į „motininę“ skaitmeninę platformą.

INFORMACINĖS SISTEMOS DISABILI.COM STRUKTŪRA

INFORMACIJOS GRUPIŲ PAVYZDŽIAI, PATEIKIAMI DISABILI.COM PLATFORMOJE

Teisė ir finansai

Teisinė padėtis

Išmokos ir jų pa(si)keitimai

Darbas

Naujienos susijusios su į(si)darbinimu (klausimynai, etc)

Darbo pasiūlymai

Teisiniai negalių turinčių asmenų aspektai

Produktai ir technologijos

Naujienos apie fizinę negalių turintiems asmenims skirtus produktus, kompensuojančius jų negalią

Prekės

Mokslo pažanga

Kultūra, atostogos, laisvalaikis

Infrastruktūros prieinamumas lankytinose vietose

Vasaros atostogų pramogų prieinamumas

Žiemos atostogų pramogų prieinamumas

Renginiai (prieinami negalių turintiems arba jiems skirti)

Šeima ir pagalba

Gyvenamojo būsto pritaikymas

Balsavimas su pagalba

Parama transportui

Valstybės šeimų, kuriose yra asmuo su negalia, politika

Medicina ir sveikata

Pagalba namuose

Pragulų prevencija, kateterizavimas, etc.

Barjerai ir judėjimas

Infrastruktūra viešosiose vietose, pastatų prieinamumas, etc.

Automobilių pritaikymas ir furnitūra

Asmenų su negalia krėsiai, elektriniai vežimėliai, etc.

Mokymas

Mokykla vaikams su negalia

Vaikų su negalia integracija bendrojo lavinimo mokyklose

Mokytojo asistentai (pagalba mokykloje vaikams su negalia)

Sportas

Paraolimpinės žaidynės (buvusios, esamos, būsimos)

Asmenų su negalia sportas

Draugai ir pažintys

Forumas

Pagalba vyresniems

Lengvatos transportui

Techninės priemonės negaliai kompensuoti

Priežiūra (draugija)

DISABILI.COM
on-line dal 1999

www.disabili.com tinklalapyje pateikiamos pagrindinės ir aktualiausios **programėlės** mobiliems telefonams, planšetiniams kompiuteriams, kurios yra skirtos asmenims su negalia suteikti informacijai ar pagalba atitinkamu aspektu - transporto, naujienu, apsipirkimo internetu, *etc.*

Pristatomos tos programėlės - grupuojamos pagal tikslą - kurios yra skirtos kasdieniam gyvenimui namuose ar už jo ribų bei keliaujant („Programa autonomijai“), tos, kurios reikalingos atitinkamam negalios tipui („Programa asmenims su negalia“) arba grupuojant pagal operacinę sistemą, t.y. „Android“ arba „iOS“.

IŠVADOS

Siekiant, kad asmenims su negalia pagalba būtų planuojama ir teikiama pagal individualius poreikius bei padėtų būti aktyviems darbo rinkoje, reikalinga sukurti integralią asmens poreikių vertinimo ir juos atliepiančią pagalbos teikimo sistemą, užtikrinti informacijos apie asmenis su negalia dalijimąsi tarp skirtingų institucijų ir sektorių, numatyti priemones darbdaviams, skirtas viešinti valstybės teikiamą paramą ir gerą įdarbinimo praktiką, ir didinti informacijos apie socialines paslaugas asmenims su negalia prieinamumą. Atitinkamais aspektais išanalizavus skirtingų šalių (Suomijos, Estijos, Jungtinės Karalystės, Prancūzijos, Italijos) sukurtas ir naudojamas internetines platformas, skirtas informacijos dalinimuisi ir komunikavimui (suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimui), siekiant padėti asmenims su negalia užtikrinti jų savarankiškumą ir įvairiapusę integraciją į visuomenės gyvenimą, pastebėtos tam tikros ypatybės, kurios laikytinos pilnai ar iš dalies perimtinomis, laikytinomis galimu sektinu pavyzdžiu arba keliančiomis abejonių ir dėl to atkreipiančiomis dėmesį, akcentuojant poreikį naujai kuriamame modelyje taikyti kitokią praktiką.

Vienas svarbiausių aspektų, kuris turi būti įgyvendintas platformoje, skirtoje asmenims su negalia – jos prieinamumas, kuris pasireiškia keliais aspektais. Visų pirma, galimybė ja naudotis visiems asmenims, nepriklausomai nuo jų turimos negalios tipo ar sunkumo, pvz., technologijos, leidžiančios platformoje talpinamą

informaciją sužinoti (išgirsti) asmenims su regos negalia, asmenims su klausos negalia vaizdo skambučio metu tiesiogiai gauti informaciją kontaktais, kurie įprastai pateikiami telefoninio numerio būdu, skirtu garso skambučiui, supaprastinti pateikiamą informaciją ją vizualizuojant ir padarant suprantamą asmenims su intelekto negalia, *etc.* Antra, platforma turi būti aiškiai struktūruota, jog asmenų neklaidintų pateiktos informacijos gausa - asmenims su negalia turi būti sudaryta galimybė lengvai naviguoti atskirose informacinių sistemų skiltyse ir jie turi būti nukreipiami sistemingai jų ieškomos galutinės informacijos link. Trečia, teigiamai vertintinas platformos įvairiapusiškumas, t.y., jos prieinamumas per naršyklę, per aplikaciją mobiliuosiuose telefonuose arba jos „filialus“, naudojantis tokiomis programėlėmis kaip *Instagram, Twitter, Facebook, etc.*, kurių pagalba asmenys yra sudominami teikiama momentine ar išskirtine informacija ir nukreipiami į pagrindinę platformą.

Tampriai su informacijos prieinamumu, jos pateikimo sklandumo aspektu susijęs kitas svarbus ypatumas, būdingas analizuotoms platformoms – pateikiamos informacijos įvairiapusiškumas. Platformoje talpinama informacija turėtų būti plataus spektro ir apimanti visas pagrindines žmogaus gyvenimo sritis – užimtumas, laisvalaikis ir turizmas, įsitraukimas į bendruomenes, teisiniai ir finansiniai klausimai, šeima, *etc.* Atkreiptinas dėmesys, jog siekiant asmenis su negalia paskatinti į(si)traukti į darbo rinką ir padėti jiems joje sėkmingai išlikti, privalu užtikrinti ne tik tiesioginius su jo užimtumu susijusius aspektus, bet ir panaikinti netiesiogines kliūti, kurios lemia praktinius judėjimo barjerus, psichologines problemas – demotivaciją, silpnos sveikatos trukdžius, *etc.*

Trečias svarbus aspektas – platformos tikslinis subjektas ir galimybė jam naudotis šia platforma, siekiant patenkinti atitinkamą interesą. Teigiamai vertintina praktika, kuomet platforma yra orientuota ne tik į asmenis su negalia, tačiau taip pat jų šeimos narius bei, ne mažiau svarbu, į darbdavius ir specialistus, dirbančius su asmenimis su negalia (pvz., socialinius darbuotojus, asmeninius asistentus, atvejo vadybininkus ir kt.). Platformose turi būti sudaroma galimybė darbdaviams skelbti konkrečius darbo pasiūlymus, rasti asmenų su negalia ieškančių darbo CV, taip pat sužinoti apie gerąsias įdarbinimo ir darbo praktikas, konsultuotis su kitais darbdaviais, kurie jau naudojosi atitinkama garantuojama pagalba įdarbinant asmenis su negalia ir (ar) turėjo atitinkamos patirties šiuo klausimu, o taip pat rasti lengvai suprantamą ir pritaikomą informaciją, ypač, iš viešojo sektoriaus pusės, kokios teisinės galimybės egzistuoja ir ko-

-kiaus žingsnius darbdaviai turi žengti, siekdami įdarbinti asmenis su negalia, ir nuo ko jiems pradėti. Tuo tarpu specialistai, dirbantys su asmenimis su negalia, informacinėse sistemoje turi turėti galimybę ne tik gauti visą reikia informaciją, dirbant su asmenimis su negalia, bet ir prisijungti prie informacinėje sistemoje veikiančių forumų ir jame dalintis sėkmės istorijomis, naudingais patarimais bei darbo skelbimais. Naudinga, kuomet informacinė sistema teikia nemokamus, nuotoliniu būdu organizuojamus mokymus specialistams, norintiems pagilinti žinias asmenų su negalia įdarbinimo srityje. Tokiu būdu specialistai yra įgalinami ne tik teikti kokybiškas paslaugas asmenims su negalia, bet ir informuoti darbdavius apie asmenų su negalia įdarbinimo galimybes, priemones, leidžiančias išsiaiškinti kandidato tinkamumą darbui ir galimas užduotis.

Pažymėtina, jog motyvacija naudotis platforma, tikėtina, priklauso ir nuo paprastų jos ypatybių, pvz., vizualinio patrauklumo. Patrauklūs vizualiniai sprendimai ir informacijos struktūravimas platformoje, modernus ir inovatyvus dizainas vertintinas kaip svarbus ypatumas, kurį turėtų atitikti naujai modeliuojama platforma bei su ja susijusi mobilioji programėlė. Taigi, apibendrinus pateiktą informaciją ir atlikus gerųjų užsienio šalių praktikų analizę, galima teigti, jog informacijos prieinamumas, jos įvairiapusiškumas bei atliepimas tikslinių subjektų plataus masto poreikiams yra kertiniai aspektai, kuriuos privalu užtikrinti, siekiant sukurti integralią pagalbos teikimo sistemą ir didinti įvairiapusę asmenų su negalia integraciją į visuomenę.

LITERATŪRA

Access to Work: factsheet for customer. Prieiga: <https://www.gov.uk/government/publications/access-to-work-factsheet/access-to-work-factsheet-for-customers>

APF France Handicap. Prieiga: <https://www.apf-francehandicap.org/actualite/grand-debat-12-millions-de-personnes-en-situation-de-handicap-et-autant-attentes-20762>

Civitta. (2017). Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių ir socialinės paramos suderinimo integruojant nedirbančius asmenis į darbo rinką tobulinimo tyrimas. Prieiga: https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/veiklos-sritys/darbas/darbo-rinka/TYRIMAI/2017%20adrpp%20ir%20soc_%20paramos%20suderinamumo%20tyrimas%2C%20civitta.pdf

Department for Work and Pensions. Prieiga: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/747518/specialist-employability-support-statistics-to-august-2018.pdf

Disability Discrimination Act 2005. Prieiga: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/13/contents>

Disability Rights UK Factsheet. Prieiga: <https://www.disabilityrightsuk.org/access-work>

Disabled unemployed persons or job-seekers. Prieiga: <https://www.eesti.ee/en/disabled-people/disabled-persons-at-work/disabled-unemployed-persons-or-jobseekers/>

DOTCOM: The Disability Online Tool of the Commission - Estonia.

Prieiga: https://www.disability-europe.net/dotcom?l%5B%5D=13&t%5B%5D=38&t%5B%5D=39&t%5B%5D=40&t%5B%5D=41&t%5B%5D=43&t%5B%5D=44&t%5B%5D=45&t%5B%5D=46&view_type=list

Duell, N., D. Grubb ir S. Singh. (2009). Įdarbinimo aktyvinimo priemonės Suomijoje. Socialinės apsaugos, užimtumo ir migracijos darbo dokumentai, Nr. 98.

Employment Contracts Act. Prieiga: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/520062016003/consolide/current>

Equality Act. Prieiga: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/contents>

Equal Treatment Act. Prieiga: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/503052017002/consolide/current>

Europe 2020: A European strategy for smart, suitable, and inclusive growth. Prieiga: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

Europos strategija dėl negalios. Prieiga: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0636&from=SL>

IDDHEA. Prieiga: <https://iddhea.fr/un-point-sur-le-handicap-en-france-en-2020>

Instituto Nazionale di Statistica.

Prieiga: <https://www.istat.it/it/archivio/disabili>

Grammeno Stefanos. European comparative data on Europe 2020 & People with disabilities. ANED. Prieiga: <https://www.disability-europe.net/theme/statistical-indicators>

Get help at work if you're disabled or have a health condition (Access to Work).

Prieiga: <https://www.gov.uk/access-to-work>

Guidance - Disability Confident: how to sign up to the employer scheme.

Prieiga: <https://www.gov.uk/guidance/disability-confident-how-to-sign-up-to-the-employer-scheme>

Labour Market Services and Benefits Act. Prieiga: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/506062014001/consolide/current>

Lietuvos pramonininkų konfederacija (LFK). (2019). Ką reiškia „konkurencingumas“ pasaulio konkurencingumo indekse. Prieiga: <https://www.lpk.lt/ka-reiskia-konkurencingumas-pasaulio-konkurencingumo-indekse/>

LR Ekonomikos ir inovacijų ministerija (EIMIN). (2019). Pasaulio konkurencingumo indeksas.

Prieiga: <https://eimin.lrv.lt/lt/naujienos/pasaulio-konkurencingumo-indekse-lietuva-pakilo-i-39-vieta>

LR Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyrius. (2019). Negalią turinčių asmenų užimtumo skatinimas Europos Sąjungoje. Analitinė apžvalga.

Prieiga: https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=14719

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2020). Įsakymas Nr. A1-817 „Dėl neįgaliųjų socialinės integracijos 2021-2023 metų veiksmų plano patvirtinimo“. Prieiga:

https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/8c27c230f1b211ea_a12ad7c04a383ca0

Occupational Health and Safety Act. Prieiga: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530122016003/consolide/current>

OECD: Employment Rate.

Prieiga: <https://data.oecd.org/emp/employment-rate.htm>

Office for National Statistics UK (ONS).

Prieiga: <https://www.ons.gov.uk/>

Pasaulinė ataskaita apie neįgalumą. (2011). Prieiga: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70670/WHO_NMH_VIP_11.01_lit.pdf;jsessionid=CBB9A06D3EDAE202643E5D084A0D67EC?sequenc

Service public en France. Prieiga: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/N12230>

Specialist Employability Support.

Prieiga: <https://www.gov.uk/specialist-employability-support>

Suomijos Socialinės apsaugos ir sveikatos ministerija. (2019). Involving all in working life: Results and recommendations from OTE key project ‘Career opportunities for people with partial work ability’. Prieiga:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161516>

UK parliament. (2019). People with disabilities in employment.

Prieiga: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7540/#fullreport>

Užimtumo tarnyba. (2020). Neįgaliųjų integracija į darbo rinką. Prieiga: www.uzt.lt

Valstybės kontrolė. (2020). Valstybinio audito ataskaita Nr. VAE-9 „Asmenų su negalia socialinė integracija“. Prieiga: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=4114>

Vita in Italia.

Prieiga: <http://www.vita.it/it/article/2019/12/03/personi-con-disabilita-in-italia-la-fotografia-istat/153487/>